

Casa

Gab. R

Est.

Tab. 4

N.º 32

R

4

32

(a)

Relectio cap. Ita

quorundam. de Iudæis, in qua de re-
bus ad Sarracenos deferri prohibi-
tis, & censuris ob id latis non segni-
ter disputatur, cōposita & pronūciata
in inclyta Conimbricēsi Academia,
per *MARTINVM* ab *Azpilcueta* iure-
consultum *Nauarrum*, primariæ functio-
nis gymnastam, qui ante duodecim
annos fuerat eiusdē functionis
in præclarissima *Sal-*
manticensi.

Privilegium sequens pagella continet.

C O N I M B R I C AE.
M. D. L.

ERVDITISSIMO VIRO M.
Dilecto filio Martino ab Azpilcueta decretorum
Doctore, primariâ cathedrâ iuris Canonici in
vniuersitate studij Conimbricēsis actu regenti.

Paulus Papa. III.

DILECTE fili, salutē & apostolicâ benediçt. Cû & in fide,
Autoritate Apost. tenore præsentiu de speciali gratia in
dulgemus: distriçtius inhibētes in virtute sanctæ obedi-
entiæ & sub excomunicationis pœnâ eo ipso/ si contra factū fue-
rit/ incurrendâ/ omnibus & singulis cuiuscūque status/ gradus/
ordinis/ & conditionis existentibus/ & quauis etiam apostolica
autoritate/ aut facultate fungentibus per vniuersum orbē consti-
tutis/ ne leçturas huiusmodi/ vel eardē aliquâ partem absque tuo
expresso consensu/ & licentiâ septennio prædicto duntaxat dus-
rante imprimere/ seu imprimi facere/ aut vendere/ seu donare
præsumant. Non obstantibus constitutionibus/ & ordinationi-
bus apostolicis/ ac quaruncunq; provincialiū/ & locorū statu-
tis/ & consuetudinibus/ etiam iuramento/ cōfirmatione aposto-
lica/ vel quauis firmitate alia roboratis/ nec non priuilegiis/ in-
dultis/ & literis apostolicis quibusuis provincialibus/ & illarū perso-
nis/ ac vniuersitatibus/ & collegiis/ etiam per nos/ & Sedē apo-
stolicâ sub quibuscunq; tenoribus/ ac cum quibusuis clauus-
lis/ & decretis etiam derogatoriariū derogatoriis/ & aliis quo-
modolibet concessis/ confirmatis/ & etiâ iteratis vicibus inno-
uatis. Quibus omnibus etiâ si de illis/ eorumq; totis tenoribus
specialis/ specifica/ expressa/ & indiuidua/ ac de verbo ad ver-
bū/ non autem per clausulas generales idem importantes/ men-
tio/ seu quauis alia expressio habenda/ aut exquisita forma ad
hoc seruanda foret/ tenores huiusmodi/ ac si de verbo ad ver-
bum inererētur presentibus pro expressis/ & de verbo ad ver-
bū insertis habentes/ illis aliâ in suo robore permanentibus hac
vice duntaxat specialiter/ & expresse derogamus. Ceterisq; con-
trariis quibuscunq;. Datis Romæ apud sanctâ Petrū sub annulo
pûlicatoris/ die. viii. Januarii. M. D. XLVIII. Pontificatus
nostri anno nono.

L. de Torres.

ERV DITISSIMO VIRO MA-
gistro Symoni Roderico præposito societatis IESU
in Portugallia regno, transmarinisq; re-
gionibus citra Indiam Regi, & D. N. Ioanni
III. subiectis, ac principis, & D. N. Lusita-
nie regis designati confessario perquam colen-
do, Conimbricensiq; collegio illustri Mar-
tinus ab Azpilcueta Nauarrus

salutem per IESVM

C Hristum. P.

V L T A me, viri multis no-
minibus suspiciendi, impule-
runt, imò verò compulerunt,
vt vobis, vestroq; illustri no-
mini hos in cap. Ita quorun-
dam. de Iudæis cōmentarios, humiliores
licet, quàm qui tanto, tantoq; de nomine di-
ctæ ordini dicandi essent, consecrarem. Pri-
mum quidè, quòd vos fuistis in causa, vt
eos commètaremur, dum quæstionum in
confessionibus auricularibus (quarum di-
ligentissimi, strenuiq; suasores, auditoresq;
estis) quotidie occurrentium sitientes deci-

fiones, regem, & D. N. Ioannem. III. omnium, quos terra colit, pijsimum orastis, ut mihi eius in hac sua regia, eademq; florentissima Academia gymnastarum minimo iuberet, publicam super eo disputationem (quã repetitionẽ vocamus) habere. Deinde, quòd in eis resoluuntur quæstiones illæ grãdes, quas per literas suas generis nobilitate, eruditione, ac religione insignes Ludouicus Gõdifalius à Norogna, & Ioannes Nõnius socij vestri in Aphricã, causa instruendi, consolandi, confirmandi, redimendiq; Christianos captiuos ad impiam Sarracenorũ gentem missi, suis literis ante duos annos mouerunt. Quæstiones item illæ, quas perdoctus Emanuel à Nobrega pridẽ à nobis laurea donatus, religione, doctrina, & genere clarus: & Ioãnes ab Azpilcuetta, meus ex fratre nepos charissimus ex Brasilia: quòd eos ad negotia Iesu Christi agenda misistis, ante annum suis literis interrogarunt. Postremo quòd meum erga vos amorem, obseruantiam, & pietatẽ, vel hoc munusculo testatam esse omnibus comagis percipio, quo pluribus olim videri potui frigidius istud vestrum viuendi insti-

tutū ab initio probāre: tametsi præ multis
ad id alliciebar: Nēpe qđ inuētū erat homi-
nis cōterranei mei, Ignatij nimirū à Loyola
præpositi vestri generalis, viri gentilitia
pietate, nobilitateq; ac multis alijs nomini-
bus venerandi: quodq; vnus ex primis duo-
decim, qui sacrosanctæ Sedi Apostolicæ
vos deuouistis, nempe magister Francis-
cus ab Azpilcueta, & Xabierre à rege, ac
D.N. vna tecum, Symon clarissime Roma
vocatus, & societatis vestræ Indicæ præfe-
ctura, vita sancta, sanctisq; signis, vt fer-
tur, clarus cognationis iure propinquo con-
iunctus est. Consentiebā enim plurimorū
de vestro isto instituto præiudicijs: nempe
in tam varia religionū præcellentium di-
uersitate nunquam reipub. Christianæ da-
turum esse eos, quos iam dedit vberes fru-
ctus: Tam fallitur in dubijs hominum so-
lertia rebus. Quando verò vos non solum
expectationem nostram: sed etiam eorum,
qui de vobis conceperunt maximā, viceri-
tis, dum supramodum charitatem, pacem,
miseri cordiā, patientiā, cæterasq; alias oēs
maxime Christianas virtutes, & vobis quæ-
ritis, & alijs ōnibus quærēdas persuadetis,

dū amorē, & reuerentiā erga omnia eccle-
sīa sacramenta, præsertim eucharistiæ, &
pœnitentiæ, quæ hoc tempore (proh dolor)
multi minuere conantur, mire augetis: Dū
denique modestiæ, demissionis animi, om-
nigenæq; pietatis, operibus, & exemplis ves-
trum nomen breui tēpore Europæ, Aphri-
cæ, Asiæq; ultra Gāgem adeo probaueritis,
gratū, illustre q; feceritis, vt passim cuiusq;
ordinis illustrissimos adolescentes diuino
quodam spiritu, & impulsu vestra signa se-
quentes videamus. Quis vos pius non ob-
seruet, non veneretur, colat, & diligat? Quis
non vobis, nil nisi CHristi obsequium re-
quirentibus non obsequi percupiat? Quis
non vestræ phratriæ fieri phrator ardeat?
Qui sollicitudine incredibili curatis, vt
omnes ex vno phreato, siue puteo gratiæ do-
mini nostri IESV CHristi, cuius de solo
sodalitio gloriamini, cōbibamus. Ex tepi-
do igitur, & segni factus iam pridem vestri
feruēs, & studiosus cultor offero vobis hoc
munusculum, mei erga vos amoris, obser-
uantia, pietatisq; pignus immortale: simul
oro vos omnes, præcipue verò te, per quā
colende Symon Roderice, vt non tam mu-

nus, quàm animum, quo vobis offertur can-
dorem suscipiatis, & quæ vestra in me fue-
rit charitas, I E S V M vestrum: imò om-
nium ducem oretis, ne dū in hoc occiden-
te tot novos, & adeò strenuos milites sibi
deligit, me suum veterem, & in eo peregri-
num deserat, sinatq; fieri rancidum, & ca-
riosum: sed potius sua clementia ita reno-
uet, & roboret, vt qui vos omnes tanto ata-
tis interuallo anteeo in terris, quiq; multis
quæ mea magna gloria est, in Academijs
prælector fui, vester sodalis vel minimus
sim in coelis. Amen.

ORNATISSIMO VIRO

Societatis IESV sodali, integerrimo

Ioanni ab Azpilcueta Martinus

Saluador ab Azpilcueta. S.

P. IN IESV CHRI

STO. D.

VM in gratiã insignis tui ordi-
nis, Societatis nepe IES V,
integerrime Ioannes (cuius te
nõ indignũ sodalẽ in ista Bra-
silia, tanto terræ, marisque tra-
ctũ à nobis semota, in colenz-
da vinea Dõmini hæcenus
neglecta imperio toti Lusita-
no exhibes) auunculus meus, idẽque tuus patruus,
sive potius vtriusque pater, hanc præclarissimã, &
hoc seculo pernecessariã relectionem, magna inten-
tione animi cõpositã, firmaque voce pronũtiatã, ede-
re statuisset: vt cum tanta laborum mole ceu obrus-
ptum, vel hac particula leuarẽ, has eius puras à cor-
ruptione margaritas veluti ad lineam vocauit: vt
tibi in imbuendis sacrosancta euãgelij philosophia
paganis occupatissimo, quæ ex ea pio fuerint vsui,
facile obuia sint: & res ipsa tota pia, variaque erudi-
tione absoluta tuæ istæ sanctæ: doctæque animæ ve-
lut in speculo sese offerat. Accipe igitur, optatiss-
sime, ac obseruandissime Ioannes Christiano. quo so-
les, omnia pectore hunc elenchũ tuo nomini iure op-
timo dicatũ: ac me vicissim pns vortis CHristo com-
menda, vt quo absentes fruimur in terris, tandem
præsentes eodem perfruamur in cælis. Vale.

QUIN hoc indice. N. notabile. p.
pagina. n. numerum notat.

AB SOLVI an possit remex contra
Christianos metu mortis remigans. N.
ii. p. 176. n. 11. & an sit excōmunicatus
ibid. p. 181. n. 15. & an incidat in bullam
cœnæ Domini ibid. p. 181. n. 19. Absolu
tio ad effectum præsentium a quibus ab

soluat, in literis papæ in glōf vlti. p. 218. n. 14. & a
quibus in literis legati ibid. p. 221. n. 18. & summi pœ
nitentiarij ibid. p. 222. n. 19. & includit censurâ bullæ
cœnæ domini ibid. p. 222. n. 20.

• Absolutus generaliter a peccatis, & censuris ab eo, qui
poterat, videtur absolutus a censuris peccatorum obli
torum ibid. p. 222. n. 20.

• Absolutus ab vna excōmunicatione huius cap. an abso
lucus ab omnibus? ibid. p. 223. n. 22.

• Actus vnius vitij fit alterius: sicut vnius virtutis fit al
terius. N. 2. p. 22. n. 6.

• Actus expresse factus ob aliquem finem, vel tendens in il
lum lata culpa non cōsideratum pares. N. 10. p. 134.
n. 5. & quid est redire in suam formam ibid. p. 134. n. 9.

• Agi, portari, ferri, vtr differunt secundum iuris consul
tos. N. 8. p. 110. n. 17.

• And. Alciatus miraculū nostræ gratis literariorum mag
næ cū iactura literarum mortuus. N. 7. p. 98. n. 10.

• Animus vere malus quis, & quis equivoce. N. 10.
p. 133. n. 6. & quod triplex est ibid. p. 135. n. 10.

• Arma, & alia necessaria ad impugnandos Christianos

INDEX.

- subministrantes Sarracenis, & naues eorum piraticas gubernantes excommunicati sunt, & rebus suis priuandi, & capientium fiunt serui. N. 1. p. 5. n. 1.
- Arma etiam proprie omnium artium instrumēta. N. 5. p. 57. n. 1. hic autem pro solis bellicis accipitur. ibid.
- p. 58. n. 2. quāruvaria species, & inuētores. ibi. p. 58. n. 3.
- Arma bellica esse arma defendendi, etiam proprie contra Ang. & Ias. ibid. p. 58. n. 4. & etiā fustes, & lapides contra eosdem, & alios. ibid. p. 59. n. 5. Nō autem cultellum paruum. ibid. p. 61. n. 6.
- Arma non esse aliquando lapides defectu intentionis, & non significationis. ibid. p. 61. n. 7. eum intellectu nō uo gl. Clement. 1. de statu monacho. ibi. p. 62. n. 9.
- Arma bellica noue diffinita. ibid. p. 62. n. 10. qualia nulli homini a natura data. ibid. p. 64. n. 11. & noue diuiduntur. ibid. p. 64. n. 13.
- Arma nō esse omnia nocentia. ibid. p. 65. n. 14. nec semper in id fabricata. ibid. p. 66. n. 14. esse p̄sumpta, & non p̄sumpta. ibid. p. 66. n. 16.
- Arma, cur in alijs statutis aliud significat. ibi. p. 67. n. 17. & lati⁹ ibi. p. 68. n. 21. cur hic interdū lapides, & interdū nō. ib. p. 68. n. 19. & idē de lignis. ib. p. 68. n. 20.
- Arma non esse arcem, neque triremem, neque equum, & ideo rusticum posse nutrire, & agere equum. ibid. p. 70. n. 22. licet arma deferre nequeat. ibid. p. 71. n. 24. & quę sunt quoad cap. resolutiue, & cultelli non esse, nisi intentio, &c. ibid. p. 71. n. 25.
- Arma, & necessaria subministrantium diffinitio. N. 8. p. 103. n. 2. & declaratio. ibid. p. 104. n. 3.
- Arma ad alios hostes, quā Sarracenos deferens, non incidit in hanc censuram. in glo. 2. p. 153. n. 1.

INDEX.

Arma nō hēt, si ferrū nō hēt, mala illatio. ibi. p. 184. n. 2

Arma lapides, etiam proprie inuentione assumētis. ibidem. p. 184. n. 3.

Armorum materias, pro vt huiusmodi, non esse arma, neque equos, neque mulos. N. 5. p. 73. n. 26. & ideo. & c. ibidem. p. 73. n. 27. neque securēs, rastra. & c. & ideo. & c. ibidem. p. 74. n. 28.

Auaritia cur idolorum seruicus, cur cæca. N. 2. p. 21. n. 3. cur hic sæua. ibidem. p. 22. n. 4.

Auaritiam huius cap. etiā esse sauitiam. N. 2. p. 22. n. 5.

Aurum, vel argentum infectum, vel factum quid. N. 6. p. 76. n. 4. & neutrum specialiter hic prohiberi. ibid. p. 80. n. 9. nec materiam ferri. ibidem. p. 81. n. 10. sed generaliter sic, si mala mente. & c. ibid. p. 81. n. 11.

Ægyptus, & alię terre Sultani, & Turcę hodie quoad hoc exequatę. N. 10. p. 170. n. 40.

B

Barbaris verbis sæpe Romanū Ponti. vti. N. 7. p. 83. n. 1. & ius pontificium magna ex parte Gothicū

ibid. p. 86. n. 7. & cur. ibid. p. 87. n. 8. p̄ferri hic. ibi. p. 87. n. 9. nō tñ abuti sacra scriptura. ibi. p. 88. n. 11.

Bellādū p̄ patria, & religiōe iure nature. N. 1. p. 14. n. 9.

Bellare habitu quis dicatur, & quanta prudentia hic opus, & quid regibus consulendum. n. 4. p. 52. n. 29.

Bellum, & prelium, vt differunt. N. 10. p. 132. n. 5.

Bulla cœne Dñi, & c. hoc vt cōueniūt. N. 4. p. 50. n. 26

Bulle cœne Domini quoad hoc tenor. N. 1. p. 11. n. 6

C

Capitulū hoc prohibere aliquid. N. 1. p. 13. n. 6. sed solū tacite. ibid. p. 13. n. 7. quia p̄cēnā adijcit. ibid. p. 16. n. 1.

idē respectu est nouū. ibid. p. 17. n. 12.

INDEX:

- cuius respectus est nouum ibid. p. 17. n. 12.
- Causa perēptores perimit, in glo. 2. p. 185. n. 4. si materialis vel formalis ibid. p. 185. n. 6.
- Causa quadruplex finalis, efficiēs, formalis, & materialis ibid. p. 185. n. 5.
- Christianus sarracenos iuuans plus peccat, quam ipsi. N. 9. p. 121. n. 1. & quare? ibid. p. 122. n. 3.
- Circumstantiam hoc cap. vetitam necessario cōfitendā N. 2. p. 23. n. 7.
- Clericus arma ministrans pugnantibus, an & quando irregularis in glo. 3. p. 188. n. 1.
- Confessarius in hac materia hoc inquirat in glo. vlti. p. 234. n. 36.
- Consentiens quando plus, & quando minus peccat. N. 9. p. 121. n. 2.
- Copulatiua, & dupliciter coniungit: et nunc orationē copulatiuam, nunc de copulato extremo facit. N. 11. p. 173. n. 3.
- Crudelitas, & sequitia duo vitia distincta, & vt differūt. N. 2. p. 22. n. 4.
- Cupere quos honores licet. N. 2. p. 24. n. 10. etiam religiosi ibid. p. 25. n. 11.
- Cupiditas genus ad malam, & ad bonam: & cupiditas mala genus ad omnē inordinatā. N. 2. p. 21. n. 1. et hic pro auaritia sumitur ibid. p. 21. n. 2.
- Cupiditas multiplex bona, qualis est etiam habendi tantum, quo statum mutet ibid. p. 23. n. 8.

D

Defendendo se licite quis occidit inuadentē: sed non licite potest velle eum occidere, etiam tāq̃ mediū

INDEX. I

- ad suam defensionem, N. 11. p. 179. n. 15.
- Deferre, & subministrare, an sint idem, N. 8. p. 102. n. 16.
- Deferunt sarracenis, qui in aliud delata eis tradunt ibid. p. 112. n. 21. etiam donando ibid. p. 113. n. 22. & permu-
tando ibid. p. 113. n. 23. & cooperando ibid. p. 114. n. 24. Nō autem portando de vna terra sarracenicā ad
aliā, nisi &c. ibid. p. 116. n. 27. neq; portando sarracenos ipsos armatos ibid. p. 117. n. 28. nec qui defe-
runt, & non tradunt ibid. p. 117. n. 29.
- Delatio veterum, a delatione aliorum differt, N. 8. p. 108. n. 12. & etiam a subministratiōe eorundē, & a venditiōe ibid. p. 108. n. 13.
- Delatio prohibitorii sine malo animo an mala i glo. 2. p. 157. n. 7.

E

- E**Xcōmunicatiō duo efficit in glo. vlti. p. 208. n. 3. imo plura ibid. p. 212. n. 7. & interdum duplicata est vna ibid. p. 209. n. 4.
- Excōmunicatiō quę reseruata, & quę non in hac materia ibid. p. 235. n. 37.
- Excōmunicatiō finis. c. Itaque quorundā, & medię ead. ibid. p. 20. n. 5.
- Excōmunicatiō huius. c. & bullę cōnę eadem quatenus cōcurrūt ibid. p. 228. n. 27. & latius ibid. p. 236. n. 38.
- Excōmunicatiō, etiam internā cōmunionem tollit ibi. p. 212. n. 8.
- Excōmunicatiō secunda, an & quem effectum habeat ante primā sublatam ibid. p. 213. n. 9. & quid de absolutiōe ibid. p. 214. n. 10.
- Excōmunicatiō hęc non semper reseruata, N. 8. p. 119. n. 32.

INDEX.

- Excōmunicatio episcopi in hac materia, quādo alia, in**
gl. vi. ima. p. 233. n. 34. & an eam tollat, qui latā a iur-
re tollere potest. ibid. p. 233. n. 35.
- Excōicatio vna tolli potest antequam altera. ibidē. p.**
215. n. 11. & vna sublatā non censetur aliq̄ sublatē.
ibid. p. 216. n. 12. licet vna absolutione oñes tolli pos-
sin, & quando id contingit. ibid. p. 216. n. 13.
- Excōmunicatio. c. Ad liberandam. de iudē. & etiā. c. Qd**
olim, eiusdem tit. & etiā Extrauag. Multa eius. titul.
esse partim veterem, & partim nouā. ibi. p. 231. n. 31.
- Excōmunicationem hāc incurrit transfuga, & arcē,**
oppidum, vel speculam tradēs. N. 8. p. 119. n. 33. &
se dedens, & arma perdens quando. ibid. p. 120. n. 34.
- Excōicationem impedit interdum id, quod non pecca-**
tum mortale. ibid. p. 107. n. 11.
- Excōmunicationem bullē cōnē non incurrit, qui alias**
merces, quā bellicas Sarracenis defert. N. 10. p. 164
n. 38. nisi mala mente. ibid. p. 166. n. 40. neque ven-
dentes galeas vel naues. ibid. p. 167. n. 41.
- Excōmunicationes sex, an quot incurrit, qui huic cap:**
contrauenit in gl. vi. i. p. 224. n. 23. & veriusest quod
ad summū tres, ibid. p. 226. n. 25. quia multē in eodē
casu latē ab eodem, vel successore eius videntur esse
vna frequenter innouata. ibid. p. 227. n. 26.
- Excommunicationes latas per multos pontifices in bul-**
la cōnē Domini vnam videri. ibidem. p. 232. n. 32.
imo eandem quē iuris, quatenus cum ea concurrit.
ibidem. p. 232. n. 33.
- Excōicationis solus Christianus capax. N. 8. p. 105. n. 7**
- Excommunicatur nemo lege, nisi lethaliter peccans.**
N. 8. p. 106. n. 9.

INDEX.

Excōicatus est, qui iuuat quandoq; licet non sit qui fa-
cit, & an semper ibidem. N. 9. p. 124. n. 4.

Excommunicatus est deferens arma Sarracenis habēti-
bus satis eorum, N. 10. p. 168. n. 42. & tradēs arcem,
turrim, speculam, & quanuis aliam fabricam malo
animo. ibidem. p. 168. n. 43. & tradens cōmeatum,
& ad illum pertinentia, vt talia. ibidem. p. 169. n.
44. & qui calcē, & lapides quando. ibi. p. 170. n. 45

Excommunicatus iterum excomunicatur in glo. vlt. p.
207. n. 1. nec est omnino extra ecclesiā. ibi. p. 207. n. 2.

Extrauagans, Olim, cur creditur esse. N. 10. p. 158. n. 31.

F

Ferri delatio ad Sarracenos prohibita. N. 6. p. 76.

n. 1. tam infecti, quam facti. ibi. p. 76. n. 2. Et quid
infectum cōtra Syluest. ibid. p. 76. n. 3. Sed ob hoc
alia armorum materia non. ibid. p. 78. n. 5. nec cla-
uiculi, gladioli, &c. ibidem. p. 81. n. 12. nisi, &c. ibid.

p. 81. n. 13.

Ferri delatio peior, quā alterius materiae. ibi. p. 79. n. 8

Ferrum deferre Sarracenis sponte, quando non malū.

N. 10. p. 155. n. 29.

Francisco Regi Galliarum fauens, an violarit hęc. c.

N. 4. p. 50. n. 27.

G

Galea pro specie nauis barbarū, & fuisse triremes,

quinqueremes. N. 7. p. 35. n. 5. Imo & ordinū. 12.

20. 30. & 50. ibid. p. 86. n. 6. & galeas ad bellum ap-
tiores, vbi, & quare. ibid. p. 93. n. 15.

Galearū materiam omnē, neq; hic, neque in proccū

INDEX.

cœne Dñi prohiberi ibid. p. 94. n. 16. & ita nec stupa, picem, &c. ibid. p. 95. n. 17. nisi &c. ibid. p. 95. r. 18. galeas autem sic hic, & ibi, ibid. p. 96. n. 20. & traues in processu & in, c. Ad liberandam, infra eodem ibid. p. 97. n. 22.

Generis appellatio species omnes proprie continet. N. 10. p. 161. n. 35.

Gloriari se nomine Christiano licere. N. 3. p. 26. n. 1. & quando, & quatenus necesse ibid. p. 26. n. 2.

H

HAeresis infidelitatum pessima. N. 4. p. 45. n. 20.

Hæreticus an semel, an ter excōmunicatus in glo. vlti. p. 239. n. 41.

I

Ignorantia, quæ excusat. N. 8. p. 114. n. 25. & quæ necessitas ibid. p. 115. n. 26. & quæ paruitas ibid. p. 118. n. 30. & quæ gratitudo ibid. p. 118. n. 31.

Impugnare nō debet quis id, quo fruitur. N. 1. p. 7. n. 3.

Infideles nō cōtinētur hic. N. 8. p. 105. n. 5. & cur ibid. p. 105. n. 6. & q̄ lege, & a quo punientur ibid. p. 105. n. 8.

Intellectus nouus. l. Armorum, ff. de verb. signi. N. 5. p. 64. n. 12.

Intellectus. l. 1. & ibi, Bart. ff. ad legem Iuliam de vi publi. & §. final. Authē. de armis ibid. p. 67. n. 18.

Intellect⁹ declaratiōis Grego. 9 nou⁹. N. 7. p. 95. n. 19.

Intellectus quatuor illius Apostol. De his, quæ foris sunt, nihil ad nos. N. 8. p. 104. n. 4.

Intellectus nouus huius cap. ibid. p. 109. n. 14. & cap. Ad liberadā. ibi. p. 109. n. 15. & i glo. vlti. p. 210. n. 6.

Intellectus cap. Quod olim. infra eod. N. 10. f. 141. n. 13.

INDEX.

Intellectus nouus clausulę bullę cęne Domini ibi. p.
164. n. 39.

Intellectus cap. Ita quorundam. & cap. Ad liberandā,
& in quo conueniunt, & differunt inter se ibid. p.
145. n. 19. & quoad Extrauag. Multa ibid. p. 147. n.
20. & i quo Extrauag. Copiosus. ab illa ibid. p. 147
n. 21. & in quo illa profuit ibid. p. 148. n. 22. & i quo
clausula processus cęne Domini ab omnibus ibid.
p. 148. n. 23. (178. n. 13°)

Intellectus nouus. I. Ut vim. ff. de iusti. & iur. N. II. p.

Intellectus. I. Ex hoc iure. ff. de iusti. & iure. i glo. pen.
p. 200. n. 13.

Intellectus uerbi Excōmunicam⁹, bullę cęne Domini
in glo. vlti. p. 236. n. 39.

Ius naturale quid noue in glo. penul. p. 195. n. 30.

L

LE gem hęc quatenus Papę est, solus Papa: quatenus
alterius monarchę solus ille. Quatenus dei, nemo
alius ab eo tollit. N. I. p. 17. n. 13. Et an, & quando li
cē ia ducimur excuset ibid. p. 18. n. 14. & exemptus ab
ea, ēt iniuste per Papam tutus ibid. p. 19. n. 15.

Legi non solū pōtificę, regię, & cęsareę: sed etiā natu
rali diuine cōtraria esse hic uerita. N. I. p. 13. n. 8.

Legitimus filius cōiugis ignari impedimenti alterius
in glo. penul. p. 203. n. 18.

Lex pęnalis de itricte significato ad large significata
ex. enditur quando. N. 8. p. III. n. 19.

Lex pęnalis de vno frequenti ad aliud rarum exten
ditur. N. 6. p. 78. n. 6. cum est eadem ratio, alias non
ibid. p. 78. n. 7.

INDEX.

- Lex Decalogi, lex naturę.** N. 1. p. 15. n. 10.
- Libertas iuris naturę** quoad statum lapsum vno respectu in glo. penul. p. 197. n. 7. Et quoad statum innocentię altero. ibid. p. 198. n. 8.
- Ligna fraxinea, & corylea oblonga, & similia, & alia trunca,** vbi & ad quem locum, & per quę iura prohibita; N. 7. p. 98. n. 23.
- Lignamē pro ligno, barbarum,** ibid. p. 84. n. 2. Et pro lignamina male noue repositum, ligamina, ibidem, p. 84. n. 3. & impudenter. ibidem, p. 85. n. 4.
- Lignaminum latior prohibitio in bulla cęnę,** quā hic & circa eis contenta doctores longe varios esse. ibi, p. 89. n. 12. Licet parum attento idem sentiant, ibidem, p. 89. n. 13. & resolutio per plura dicta, ibidem p. 91. n. 14.
- Lusitanus quis vendēs** Goę equos Sarracenis vitat has censuras. N. 4. p. 47. n. 23. vt Castellanus qui nuper cum Armenijs iuuit regem Persarum contra Turcam. ibidem, p. 48. n. 24. & Gallus qui AENEobarbo a se vocato fauit, si saltem. &c. ibid. p. 49. n. 25.
- M
- Magnanimitatis, & humilitatis munera.** N. 2. p. 23.
- Malum nullius generis fuisset ante peccatū** in glo. penul. p. 198. n. 9.
- Materia vetita, vetatur factū ex ea, non contra.** N. 7. p. 96. n. 21.
- Mens mala actualis, & virtualis.** N. 8. p. 107. n. 10.
- Metus licet excusaret à furto.** N. 11. p. 177. n. 12. non tamen ab occidendo non inuadentē. ibi. p. 180. n. 16.
- Mors, ne malo consentias gloriosa** ibid. p. 180. n. 17.
- N

INDEX.

Necessaria ad impugnandos Christianos submini-
 strans Sarracenis excōicatur. N. 10. p. 127. n. 1. &
 quę sunt illa secundū multos ibid. p. 130. n. 3. & quę
 secundum autorem. ibidem. p. 131. n. 4. & proban-
 tur. ibid. p. 136. n. 11. & confutantur contraria. ibi-
 dem. p. 139. n. 12.

Necessariū tripliciter iuris pitis sumi. N. 10. p. 128. n. 2.

P

Papę solius, & concilij eadē potestas, in glo. vli. p.
 228. n. 28. & an sit supra concilium remissive. ibid.
 p. 229. n. 29.

Pœnæ legis prioris non tollitur per pœnā posterioris
 in glo. vli. p. 226. n. 24. & quādo quis punitur viri-
 & quando censetur eadem. ibid. p. 230. n. 30.

Postliminio in armis locū nō esse. N. 5. p. 71. n. 23.
 Pręsumptionē, quod mala mente sint delata illa, aut il-
 la, vel non. N. 10. p. 154. n. 27. nō esse iuris, & de iu-
 re, quę diffinitur. ibid. p. 155. n. 28.

Prohibita hic duplicia generaliter, & specialiter. N.
 10. p. 143. n. 16. & diffiniuntur. ibid. p. 143. n. 17. & nu-
 merantur. ibid. p. 144. n. 18. & quare diuerse prohi-
 bita ibi. p. 149. n. 24. & in quibus differunt. ibi. p. 153. n. 26.

Prohibita quę pręsumuntur mala mente facta, & quę
 non ibid. p. 151. n. 25.

Prohibita alia simpliciter, alia secundum locum, alia se-
 cundum tempus. ibid. p. 157. n. 30. & non omnia spe-
 cialiter prohibita esse simpliciter. ibid. p. 159. n. 32.
 & tantum prohibita simpliciter appellari prohibita.
 ibidem. p. 160. n. 33.

Prohibitio specialis huius capit. in quo specialior.

INDEX.

quam specialis cap. Ad liberandam. infra eod. noue.
 N. II. p. 174. n. 5.
 Prohibitorum diuifio, non est analoga. N. I. c. p. 161. n.
 36. Cur ergo tantū prohibita simpliciter talia ibid.
 p. 162. n. 37.

R

Ratio necessario concludens lex est. N. 10. p. 142. n.
 14. nec refert an sit immediata, vel non, dum cōclu-
 dat ibid. p. 143. n. 15. (n. 28°
 Regem in dubio p̄sumendum bene agere. N. 4. p. 52.
 Regulę De infordeſcētibus tenor in glo. vlti. p. 219. n.
 15. & eius declaratio ibid. p. 220. n. 16. & virtus eius
 ibid. p. 221. n. 17. (n. 14.
 Rem ex illicite remigat in Christianum. N. II. p. 179.

S

Sarracenorū naues piraticas regētes excōmunicati.
 N. II. p. 172. n. 1. & ēt galeas nō piraticas ibid. p. 173.
 n. 2. quia galea ex se bellica est ibid. p. 174. n. 4.
 quid de vectoribus ibid. p. 175. n. 6. & alijs ministris
 ibid. p. 175. n. 7. & nautis ibid. p. 175. n. 8. quid de iu-
 uantibus, & remigibus vincētis ibid. p. 175. n. 9. & p.
 176. n. 10.
 Sarracenorum appellatione, an omnes infideles conti-
 neantur, tres opiniones referuntur & relinquuntur
 N. 4. p. 30. n. 2. quarta ponitur ibid. p. 34. n. 7. con-
 tinentur fautores ibid. p. 35. n. 8. & Turci ibid. p. 36.
 n. 9. & Sarraceni solo Christi odio pugnantes
 ibid. p. 37. n. 10. & quidam apostate ibid. pag.
 38. n. 11. & quidam Christiani ibid. p. 38. n. 12. Nō au-
 tem Sarraceni iuste bellātes ibid. p. 40. n. 13. nisi &c.

INDEX.

- nec Christianis subiecti, nisi &c. ibid. p. 41. n. 14. nec
 sarraceni nos iuuātes ibid. p. 42. n. 15. nec hi, quibus
 cū nō est causa bellandi, nisi &c. ibid. p. 43. n. 16. nec
 iudei ibid. p. 43. n. 17. nec heretici ibid. p. 45. n. 19.
 nec pagani ibi. p. 46. n. 21. nisi &c. ibi. p. 47. n. 22.
 Sarracenorum defectionis ab imperio Romano occa-
 sio. N. 4. p. 33. n. 4. & eorum prosper successus ibid.
 p. 33. n. 5. & cedes nobilissima ibid. p. 34. n. 6.
 Sarracenus, verbum originarie populos post Naba-
 theos Arabicę significat. N. 4. p. 32. n. 3.
 Scire, & scire debere paria N. 10. p. 134. n. 7.
 Seruitus an aliqua inducta iure nature in glo. penul. p.
 194. n. 1. & quod non ea, que est hominis ad hominē
 de qua hic ibid. p. 195. n. 2. que vero est hominis ad
 Deum sic ibid. p. 195. n. 4. & hominis ignari ad sapi-
 entem ibid. p. 196. n. 5. & etalia certo respectu. ibid.
 p. 199. n. 11. & p. 201. n. 15.
 Seruitus sacris literis primū innotuit ibid. p. 198. n. 9. et
 est contra ius naturale quoad statum innocentie vno
 respectu, & quoad alium altero ibid. p. 199. n. 10.
 Seruus est inuentum Noę, nō Lacedęmoniorum ibi:
 p. 200. n. 12. nec iuris gentium: licet eo fitinuētus mo-
 dus inducendialiquam ibid. p. 201. n. 14. sicut & alij
 iure ciuili, et ponti. ibid. p. 201. n. 15.
 Seruitutē, de qua. c. Cū multę. 15. q. vlti. etiam nūc dura
 re ibid. p. 202. n. 16.
 Seruus non est natus ex coniugio sacerdotis, et vxoris
 eius idignorantis ibid. p. 203. n. 17. (n. 19.
 Seruus ob delictum non potest manumitti ibid. p. 204.
 Subministrare genus ad deferre. N. 8. p. 110. n. 16. et fi-
 nitur ibid. p. 103. n. 2. & continet vendere ibid. p. 111.

INDEX.

n. 18. & permittere extrahide portu. ibid. p. 112. n. 20.
Summarium quod aptum. N. 1. p. 6. n. 2. & huius cap.
summarium non probatur, nisi duobus ex octo pro
coadductis. ibid. p. 8. n. 4. & alijs.

T

Tale secundum quid, non simpliciter tale. N. 10. p. 160
n. 34.

V

Verbum, beneficium, cur non semper curata includit.
N. 5. p. 61. n. 8.

Verbum, idem, ad diuersa relatum varium in glo. ult.
p. 238. n. 40.

FINIS.

INDEX.

De. n. g. m. q. h. i. d. u. r. o. p. e. r. t. i. n. e. t. e. x. t. r. a. h. i. d. e. p. o. r. t. u. i. d. i. q. u. i. n. t. e. d. e.
S. u. m. m. u. m. p. r. o. d. q. u. i. n. t. e. N. i. p. e. n. t. e. u. i. n. t. e. c. a. p. t. e.
S. u. m. m. u. m. n. o. n. p. r. o. b. a. n. t. n. i. l. d. u. b. i. u. m. n. i. l. d. u. b. i. u. m. e. x. c. e. p. t. o. p. r. o.
e. x. d. u. c. t. u. s. i. d. i. q. u. i. n. t. e. u. i. n. t. e. c. a. p. t. e.

T

T. a. l. e. s. e. c. u. n. d. a. m. q. u. i. d. n. o. n. s. i. m. p. l. i. c. i. t. e. r. t. a. l. e. N. i. p. e. n. t. e. q. u. i. n. t. e. d. e.
n. i. p. e. n. t. e.

V

V. e. r. b. u. m. s. e. n. t. i. t. i. u. m. e. n. t. n. o. n. s. e. m. p. e. r. c. u. r. a. s. i. n. c. l. u. d. i. t.
N. i. p. e. n. t. e. u. i. n. t. e. c. a. p. t. e.
V. e. r. b. u. m. i. d. e. m. a. d. d. i. c. t. u. m. e. n. t. u. m. i. n. g. l. o. s. i. s.
e. x. d. u. c. t. u. s. i. d. i. q. u. i. n. t. e. u. i. n. t. e. c. a. p. t. e.

FINIS.

Cap. Ita quorū

DAM. DE IVDÆIS.

HÆC V T V R V S impe-
rium Regis, & domini nostri
Iohan. III. Opti. Maxim. qui
in illustris collegij societatis I E
S V gratiā mihi suorum gym-
nastarum minimo imperavit, ut pro relectio-
ne cuiuspiam cap. de rescript. materiam. c. Ita
quorundam. de iudæis, enucleare conarer: prin-
cipio, Rector integerrime. P P. gravissimi, vi-
ricuiusq; ordinis ornatissimi, nostrum sum-
mū dominū, & ducem I E S V M C H R I
S T V M Θεοῦ πατρὸς υἱὸν ex animo imploro, ut
me pro eius exercitu contra Sathanæ copias
muniendo dicturum sua, quæ immensa est, be-
nignitate respiciat: & confirmet illius cælo-
rum reginæ præpotentis, illius παρθενουμένης
gloriosissimæ Mariæ, ac beatissimorum prin-
cipum Apostolorum Petri, & Pauli, quibus

hic dies sacer est precibus ad id flexus, & ad
 etus. Deinde vos omnes etiam, atq; etiã oro, ne
 ex terra deserta, inuisa, & iniquosa fructus
 vberiores, selectiores, dulcioresq; quã ea ferre
 potest expectetis: neq; enim possunt terra õnes
 omnia ferre. Curaturus autem sedulo, vel bre
 uitate insolita, sed grata vobis placere: omnia,
 quæ dixerò, ecclesia Romana, quæ suprema est,
 censura, & vestra, quæ grauissima, & candi
 da est, lima submitto.

ORDINEM autem alium, quàm soli
 tum seruans primum pronuntiato capituli cõ
 textu summũ in ea contentorum nouam no
 uẽq; collectam primo notabili excutiam. Dein
 de literæ ordinem de more prælectionum se
 quentis, alia noua notabilia nouè resoluam. Po
 stremo nouam, & necessariam septem glosse
 matum huius canonis glossam adiungam in
 gratiam, & gloriam eorum, quorum opem im
 plorauĩ iam, & iterum imploro. Amen.

CASVS.

Alexãder. III. cũ patribus i cõciliũ Lateranũ.

à se coactis agrè ferēs, quòd Christiani in Christianos Sarracenis optem ferrent, primo duplicè abusum proponit. Deinde triplicè in abutentes pœnam subyicit, in hæc, quæ sequuntur, verba.

ITA quorundã animos occupavit fœua cupiditas, vt qui gloriãtur nomine Christiano, Sarracenis arma, ferrum, & lignamina deferãt galearũ, & pares, aut èt superiores in ualitia fiãt illis, dum ad impugnandos Christianos arma eis, & necessaria subministrant. Sunt etiam, qui pro cupiditate sua in galeis, & piraticis Sarracenorũ nauibus regimẽ, & curã gubernationis exerceãt: Tales igitur ab ecclesiastica cõmuniõne præcisos, & excõmunicatiõni subiectos, rerũ suarũ per principes catholicos, & cõsules ciuitatũ priuatione multari, & capientiũ fieri seruos cẽsemus. Præcipimus etiã, vt p ecclesias maritimarũ vrbiũ crebra, & solẽnis in eos excõmunicatiõ pferatur.

Primum nota-
 BILE DE SVMMA PRIN-
 CIPALITER CONTEN-
 torum in hoc capitul.

SVMMARIA.

- 1 **A** R M A, & alia necessaria ad impu-
 gnandos Christianos subministrates
 Sarracenis, & naues eorū pyraticas guber-
 nantes excōmunicati sunt, & rebus suis pri-
 uandi, & capientium fiunt serui.
- 2 Summarium quod aptum. n. 2. & summa-
 rium huius capituli non probatur, nisi du-
 obus ex octo pro eo adductis. n. 4. & alijs.
- 3 Impugnare nō debet quis id, quo fruitur.
- 5 Bullæ cœnæ domini quoad hoc tenor.
- 6 Capitulum hoc prohibere aliquid: sed so-
 lum tacitè. n. 7. quia poenam adijcit. n. 11.
 cuius respectu est nouum. n. 12.
- 8 Legi non solum pontificiæ, regiæ, & cæ-
 sareæ: sed etiam naturali diuinæ contra-
 ria esse hîc vetita.
- 9 Bellādū p̄patria, & religione iure naturæ.

10 Lex decalogi, lex naturæ.

13 Legem hanc, quatenus Papæ est, solus
 Papa: quatenus alterius monarchæ, solus
 ille: quatenus Dei, nemo alius ab eo tollit.
 Et an, & quando licentia ducum excuset
 n. 14. & exemptus ab ea, etiam iniuste per
 Papam tutus. n. 15.

R I M V M ergo, iuxta
 ordinem prædictum noue
 colligo hanc summam sub
 hac litera principaliter cõ
 tentorũ. Nempe: Submini
 strantes Sarracenis arma,

& alia necessaria ad impugnandos Christia-
 nos, & naues eorum pyraticas gubernâtes ex-
 communicati sunt, & rebus suis priuandi, &
 capientiũ sunt serui. Bonitas autem, & apti-
 tudo huius summæ constat ex eo, quod sicut in
 arithmetiis omnis summa maior collecta ex
 alijs minoribus probatur bona, & apta, si qua-
 tuor concurrãt. s. quod colligatur ex illis, quod
 clare, quod breuiter, quod omnia & sola in eis.

2 cōtenta contineat †. Ita in commentarijs iuriū
 omnis summa, siue summarium legis, vel capi-
 tis est aptum, & bonum, si ex eo colligitur, si
 clarè, si breuiter, si omnia, & sola principaliter
 in eo contenta, contineat. At hæc summa
 huiusmodi est. Primo enim tota colligitur ex
 hoc cap. Nam quoad illam partem: submini-
 strantes arma, & alia necessaria ad impu-
 gnandos Christianos, colligitur ex illo versicu-
 lo: Dum ad impugnandos Christianos ar-
 ma, & necessaria subministrant. Quoad
 illam verò: gubernantes naues piraticas Sar-
 racenorum, colligitur ex versiculo. Sunt etiã.
 Quoad illam, excōicati sunt, ex illis verbis: ex
 cōmunicationi subiectos esse censemus. Quo-
 ad illam: rebus suis priuandi, ex illis rerum sua-
 rum per principes catholicos, & Consules ciui-
 tatum priuatione multari. Quoad ultimam
 verò. s. capientium sunt serui, ex illis: & ca-
 pientium fieri seruos. Quòd autem omnia, &
 sola, de quibus principaliter hoc cap. loquitur,
 contineat, constat. Quia nihil principaliter

continetur in eo, quod non contineat summa,
 neq; econtrario. Nam & deferentes arma,
 ferrum, & lignamina galearum in contextu
 expressi, de numero sunt subministrantium ar-
 ma, vel necessaria ad impugnandos Christia-
 nos. Et per versicul. final. Precipimus. &c.
 non mandatur ferri nova excommunicatio: sed
 hic lata innovari, ut postea dicemus. Quod au-
 tem hæc summa clarè, & breuiter prædicta de-
 monstret, palam est. Veritas autem huius sum-
 mæ comprobatur, primo per hoc capitulum
 modo supradicto ponderatum. Secundo proba-
 tur ratione tacta in tex. quæ in hanc formam
 redigi potest. † Nemo debet id, ex quo fructus
 consequitur impugnare. i. 9. dist. c. 1. 4. q. 3.
 §. Si quis testibus. c. 1. §. Cuius. 3. q. 8. l. Sed
 etsi ideo. ff. sol. matr. c. Ex eo. cum gloss. de
 reg. iur. lib. 6. Facit l. Quonia. C. de heret. et
 l. In arenam. C. de inoffi. testam. c. Cum mul-
 ta. 36. dist. At omnis Christianus ex Christia-
 nismo, & Christianis indicibilem utilitatem
 recipit. c. 1. §. final. de summa Trinit. c. Fir-

Nemo de-
 bet id ex
 quo fructus
 consequitur
 impugnare
 vel

missime. c. Omnis. c. Sine poenitentia de conse-
 crat. dist. 4. Ergo non debet Christianos impu-
 gnare, neque per consequentionem Sarracenos
 4 eos impugnantes iuuare. † Hæc tamē argumē-
 tatio non probat hoc summarium irrefragabi-
 liter. Quoniā licet cōcludat malum esse, quòd
 Christianus in Christianos Sarracenos iuuet:
 non tamen probat eos triplici poena, de qua hic,
 puniēdos esse. Tertio facit, quòd lege Casarea
 prohibitum est, ne quis arma vlla hostibus ven-
 dat, sub poena capitis, & rerum priuatione. l. 2.
 C. quæ res exportari non debeāt: Imò, & ne
 vendat barbaris alijs cuiuscunq; gentis. Quòd
 expresse sentit Azō in summa, & verba cla-
 ra illius. l. 2. sonant. quamuis glossa, & Sali.
 inaninaduertenter fortè ibi, & aliquot alij ali-
 bi, ad hostes eam restringant. At constat om-
 nes Sarracenos hostes esse Christianis, & im-
 perio Romano. l. final. & ibi Bald. C. de capti.
 & Bartol. in l. Hostes. col. 3. ff. eod. & Are-
 tin. per illum tex. in auth. Nauigia. C. de furt.
 Sed & hoc argu. nō probat summarium præ-

dictum, nisi quoad penam priuationis rerum tantum. Quarto facit. c. Significauit. infra eod. quatenus habet nulla alia de causa, quam redimendi Christianos captiuos, deferri posse ad Sarracenos ea, quæ hic prohibentur: imò, neq; illa de causa tempore belli, secundum multos: de quo postea dicemus. Quinto, quòd cap. Quod olim. infra eod. secundum communem intelligendi modum, probat etiam alias merces, quam hic prohibitas, non posse ad Sarracenos deferri tempore belli, etiam si pactæ sunt in aliquod vsq; tempus induciæ. d. c. Significauit. sub finem infra eod. Sed & hæc duo argumenta proxima non probant summarium, nisi quoad excõmunicationem ad summum. Sexto probatur per. c. Ad liberandam. infra eod. in illis verbis: Excõmunicamus, & anathematizamus illos falsos, & impios Christianos, qui contra ipsum CHRISTVM, & populum Christianum Sarracenis arma, ferrum, & lignamina deferunt galearum: Eos etiã, qui eis galeas vendunt, vel naues, quique in pyratibus

Sarracenorum nauibus curam gubernationis
 exercent: vel machinis, vel quibuslibet alijs ali-
 quod eisdem impendunt consilium, vel auxi-
 lium in dispendium terræ sanctæ. Per quæ
 verba vides probari summarium quoad poenã
 excõicationis: Quæ ad alias verò probatur per
 ea, quæ sequuntur. s. Eosque rerum suarũ pri-
 uatione multari, & capientiuũ fieri seruos cen-
 semus. VII. facit, quod Extrauag. Clem. 5.
 Multa. de iudæis, nõ solum horum: sed etiã om-
 nium aliorum victualium, vt eius verbo vtar,
 delationem in Alexandriã, vel terras AE-
 gypti prohibet sub prædictis tribus, & aliis no-
 uis pœnis. Quod ipsum etiam quoad regnum
 Granatæ sub eisdem poenis prohibet Ioh. 22. in
 Extr. 1. de iudæis. Sed quia harum Extrava-
 prior localis est: quippe quæ non prohibet, nisi
 delationem in terras AEgypti: Posterior autẽ
 localis, & temporalis: quippe quæ tantũ delatio-
 nõ in regnum Granatæ vsque ad trienniuũ pro-
 hibebat, licet plura, quã n hic canõ prohiberent:
 non tamen quoad tot tempora, terras, & gètes

prohibent: & ideo non probant efficaciter nostrū summariū. VIII. † facit processus bul-
 lae, quam coenae Domini appellāt, relatus ad ver-
 bū a Diuo Anto. 3. part. ti. 24. c. 72. Cuius clau-
 sula huc pertinens relata ab Angel. & Caiet.
 Vbi supra, illa est. Excōmunicamus omnes illos,
 qui equos, ferrum, lignamina, & alia prohibi-
 ta deferūt Sarracenis, Turcis, & alijs CHRIS-
 tianominis inimicis, quibus CHRISTIANOS im-
 pugnat: Quāuis secundū relationē Antonini
 nō sit id verbū Turcis, nec verb. et alijs Christi-
 nomini inimicis. Quæ per recentiores pōtiffices
 post Diuum Antoni. addita esse credi par est.
 Sed neq; clausula hæc probat summariū prædi-
 ctum. Tum, quòd solum punit deferentes: cum
 summarium nostrū puniat etiā subministran-
 tes, & gubernantes. Tum, quia non punit, nisi
 sententia excōmunicationis, & summariū cō-
 tinet etiam aliā duplicē poenam. Quare restat,
 facere quidem omnia prædicta pro summario
 nostro: tamen illud solum probari, per hunc ca-
 nonem, & c. Ad liberandā. infra eodem.

Hanc tamen summam multae impetunt difficultates. Prima quidem totam ipsam, quatenus praesupponit hic multa vetari: cum tamen per nullam eius partem concilium quicquam vetuerit: sed solum dixerit, reprehendendos esse illos, qui de nomine Christiano gloriantes in eo relata faciunt. Alias undecim difficultates, quibus singulas partes huius summarij singulatim impugnabam, huic primae adieci, cum hanc relectionem pronuntiarem, ut eo equior, collectior, ac vehementior esset oratio: eoque tenacius in attentione contineret auditorem longioris temporis calore aestuantem, quominus ab uno scopo diuerteret: Nunc autem arbitratus utilius, & gratius fore lectori, si huius solius primae solutione notabile hoc clausero, aliasque per alia notabilia, iuxta ordinem contextus distincte collecta, quibus partes nostri summarij clarescent, digressero, id facere constitui.

Ad hanc igitur primam difficultatem quae totam summam impetit, ut in ea contentorum prohibitionis autor, origo, & genus appareat:

dico primo, [†]negari non posse, quod concilium 6
 prohibuit in hoc. c. aliqua. Quoniam Clemens
 III. in. c. Quod olim. infra eo. singulariter, &
 expresse id in hæc verba testatur: Licet hoc
 fuerit in concilio Lateranensi districtè inhibi
 tum: Vbi glo. recepta in verb. Lateranensi. ad
 dit, in. c. Ita quorundam. supra eod. Deinde di
 co, nullam hic fuisse prohibitionem expressam:
 fuisse tamen [†] tacitam resultantem ex eo, quod 7
 pœnæ grauissimæ contra facientes contenta in
 eo fuerunt statuta. Cuius simile factum fuit in
 c. Si quis suadente. 17. q. 4. l. Si quis id quod. ff.
 de iuris omni iudi. l. Si quis in tantam. C. vnde
 vi. m. l. Quisquis. C. ad. l. Iul. mag. & alyscapit.
 & legibus, quæ pœnam sine vlla expressa
 prohibitionem inducunt. Tertio [†] dico ea, quæ pro
 hibentur per hoc. c. antea fuisse prohibita per le
 ges Casareas, & generalius quidem. Quoniã
 vinum, oleũ, & omnia alia lignamina, quæ hîc
 non prohibentur, vetantur, per. l. i. C. quæ res
 expor. non deb. Imò & arida secundũ glo. Al
 ber. et Sali. Ibidẽ: id quod antea dixerat Azo. 8

in summa prohibetur eos ferro, ut acuatur
 subicienda. l. Cotem. ff. de public. ars naues fa-
 bricandi. l. fin. C. de poen. & omnia ad appara-
 tum bellicum pertinentia. l. 2. C. quæ res ex-
 por. non. per quam iubentur capite puniri, &
 bonis priuari, qui talia barbaris deferunt: per
 quam Bald. & Salicet. ibi dixerunt, prodito-
 rem esse, qui armis hostes, siue ad se defen-
 dendum, siue ad nos offendendum muniunt.
 Per quam dicit ibidem Bald. filium cuius-
 dam domini Geri de Passis fuisse ob id Flo-
 rentiæ damnatum. Hæc eadem grauitè, &
 prouidè prohibita sunt etiam per leges regias
 huius florētissimi regni tit. Si. lib. 5. ordi. Quar-
 to dico, hæc eadem non solum iure pontificio, cæ-
 sareo, & regio videri prohibita: sed etiam diui-
 9 no, saltem naturali, & saltè quoad aliquod tem-
 pus, & locum. Primo quidem, † quia secundum
 aliquod tēpus, & locum, illa iubet pugnare pro
 patria, pro religione, ac parentibus: & per con-
 sequentionem prohibet eos impugnare. l. Veluti.
 iuncta glo. ff. de iusti. & iure. cōiter recepta,

& declarata ibi per omnes, praesertim per
 nostrum bene fortunato ingenio Fortunium.
 Adeo quidem, ut pro patria, & religione pu- 10
 gnandum sit, etiam contra patrem, iuxta tex.
 sing. in l. Minime. ff. de relig. & sup. fu. Deim
 de quod contra praecipuum de non occidendo, &
 non furando, facit, qui iniuste bellanti opitula-
 tur, arg. c. Noli. c. Quid culpatur. c. Milita-
 re. 23. q. 1. c. Poenale. 14. q. 5. quae constat esse
 praecipua naturalia, secundum Thomam rece-
 ptum. 1. Sec. q. 100. art. 1. Et qui Sarracenos
 contra CHR IStianos iuuat iniuste bellan-
 tibus opitulatur. Quoniam Sarracenorum ad-
 uersus nos bellum, quod saltem in Africa,
 Syria, & tota Europa geritur, iniustum est,
 secundum omnes. Ergo contra illa praecipua
 facit, qui eos in id iuuat. Postremo quod
 crimen hic vetitum est sacrilegium admis-
 sum contra principatum CHR IStianum, op-
 pe ferendo inimicis CHR ISti, ut diligenter
 annotauit Tho. de Vio, quod nemo non videt
 esse contra primum primae tabulae praecipuum

Quod est naturale. l. V. eluti erga Deū religio. ff. de iusti. & iure. Dixi, saltem quoad aliquod tempus, & locum. Quia eatenus tantū existimo hæc verita esse lege diuina naturali, quatenus obuiant præcepto primo decalogi, de colendo Deo, & CHRISTO IESV domino Deo nostro: vel præcepto quarto, de colendis parentibus: sub quod est etiā patriæ, & patris patriæ cultus: vel quinto, de non occidendo. vel septimo, de non furando: vel decimo, de non inordinatè rem alienam desiderando: quibus obuiat etiam hi, qui ea faciētes adiuuant, arg. c. 1. ad Roma. c. Nondum. 2. q. 1. c. 1. de offic. deleg. & l. V. trū. ff. ad l. Pompe. de parr.

Ex quibus infertur primo, tēū, qui adijcit pœnam prohibitis, videri quoque illa prohibere. II Quandoquidem concilium hoc adijciens pœnam facienti ea, quæ prius fuere prohibita videtur prohibere, per primum dictum. Quod facit ad id, quod in. c. Tuam. de ordi. cogni. disputabā. s. reges seculares, vel non posse prohibitionibus super matrimonijs, & alijs spūalibus

ab ecclesia factis pœnam addere, aut posse etiã
 illa prohibere. Quod an, & quatenus verũ sit,
 ibi determino. I I. infertur, † concilium hîc ni-
 hil nouè prohibuisse: sed tantũ antea prohibi-
 tis pœnam nouã adiecisse: et ita partim cõtine-
 re ius antiquum diuinum, & casareũ, partim
 nouum. Antiquum quidem, quoad prohibitio-
 nem: nouum verò, quoad pœnã saltem excom-
 municationis, & seruitutis. I I I. posse † quidẽ
 Papam, Casarem, & alios monarchas, & iura
 monarcharum habentes, singulos quosque suos
 subditos in hoc peccantes, à pœnis suarum legũ
 iustè, vel iniustè eximere, arg. c. Proposuit. de
 cõcess. præben. l. Princeps. ff. de leg. A pœnis ve-
 rò legum aliorum non posse, arg. l. final. ff. de
 iuris. omni. iudi. & c. 2. de conslit. lib. 6. & eo-
 rũ, quæ latè in repet. c. Nouit. de Iudi. in. 3. no-
 tab. n. 40. et corol. 17. ac alijs multis scripsimus.
 Et ita Papã subditos sibi, tanquã regi, posse ab
 õni pœna seculari, et ecclesiastica liberare: sub-
 ditos autẽ aliorũ monarcharũ ab ecclesiastica
 posse: à seculari non posse: alios verò monarchas

12

13

possit liberare suos à seculari pœna: à positis ve-
 rù in hoc. c. non posse. I I I I. neque Papã, neq;
 alios in marchas singulos, ne; omnes simul exi-
 mere posse quem à prohibitione hac, quatenus
 est diuina naturalis, saltẽ sine iusta causa, arg.
 c. Sunt quidam. 25. q. 1. c. Inferior. 21. dist. c. Cũ
 inferior. de maior. & obed. & eorum, quæ late-
 traduntur in. c. Quæ in. de cõstit. V. hinc hau-
 riendas esse decisiones illarum questionum cõ-
 fessorum: nempe, an milites Africæ limites
 propugnantes, vel alij negociatores, siue mercato-
 res, cum licentia suorum ducũ, & præfectorũ:
 imò & ipsius regis huic capitulo contrauenen-
 tes peccet lethaliter: an sint in statu damnatio-
 nis, si habent propositum iterum id faciendi: an
 absolui possint sine proposito firmo nunquam
 id iterandi: an censuras processus cœnæ domi-
 ni incurrant? Consequens enim est prædictis
 ad, quod ex factò respondi, nempe eos peccare,
 in statu damnationis esse, non posse absolui,
 censuras prædictas incurrere, nisi rex, aut dux
 eius ea de causa id permitteret, quæ sufficeret

ad efficiendū actum licitum, attento iure natura-
 re. V. I. scopum, & finem, & intētionē huius
 prohibitionis esse, ne quis inimicos crucis
 CHRISTI contra Christianum principa-
 tū iuret: & ne quis faciat ea, quibus in his, que
 ad prælium, & pugnam pertinent, potentia Sar-
 racenorum contra Christianos crescat. VII.
 nō ligari t̄ hoc canone illos, qui à sede Apost. fa- 15
 cultarē habēt deferēdi Sarracenis hīc prohibita,
 quecunque sint illa, & quocunque tempore de-
 ferant, & quacunque de causa, & quamlibet
 infirma facultas ea illis fuerit facta, modō fa-
 cultatis metas non excedant, arg. prædictorum.
 Et ita Venetos, Genuenses, & alios, de quibus
 Diuus Antoni. & alij testantur habere à se-
 de Apostolica facultatem deferendi merces ali-
 quas in certis terras, & intra certum tempus, li-
 berari ab his pœnis, si facultatis metas non exce-
 dant: à peccato tamen minime, si absque rationa-
 bili causa fuerit eis ea facta, quoad tempus &
 locum, secundum que præceptis decalogi est con-
 traria.

II. Notabile de cupiditate huius
 cap. quòd sit auaritia, & sæui-
 tia peior, quã crudelitas: &
 quare errāt, qui omnē cu-
 piditatē damnant.

SUMMARIA.

- 1 Cupiditas genus ad malã, & bonam: & cu-
 piditas mala genus ad omnem inordina-
 tam: & hic pro auaritia sumitur. n. 2.
- 3 Auaritia cur idolorum seruitus, cur cæca,
 cur hic sæua. n. 4.
- 4 Crudelitas, & sæuitia duo vitia distincta,
 & vt differunt.
- 5 Auaritiam huius cap. etiam esse sæuitiam.
- 6 Actū vnius vitij fieri alterius, sicut vnius
 virtutis fit alterius.
- 7 Circumstantiam hoc cap. vetitam: necessa-
 rio confitendam.
- 8 Cupiditas multiplex bona, qualis est etiã
 habēdi tantum, quo statum mutet.
- 9 Magnanimitatis, & humilitatis munera.
- 11 Cupere quos honores licet religiosis.

SECUNDO principaliter colligo †, quod
 licet verbum, cupiditas, generatim sumptū
 solum malam, & inordinatam, siue immodera-
 tam significet, ut in. c. Bonorū. 47. dist. & in
 c. Quia radix. de poenit. dist. 2. Sed etiā bonā,
 & moderatam, iuxta illud Apostoli ad Roma.
 15. Cupiditatem habens veniēdi ad vos. et illud
 eiusdem ad Philip. 1. Testis est mihi Deus, quo
 modo cupiam vos esse in visceribus I E S U
 C H R I S T I. c. Cupientes. de electio. lib. 6. Clem.
 Cupientes. de poenis. In hoc tamē cap. pro mala,
 & inordinata, siue immoderata capitur. † Li-
 cet item cupiditas mala, & immoderata genus
 sit ad omne malum desiderium, & malū amo-
 rem gloriæ, voluptatis, diuitiarum, & cuiusli-
 bet alterius rei: hīc tamē pro cupiditate immo-
 derata bonorum, hoc est, pro auaritia sumitur:
 sicut & in. d. c. Bonorum. Licet itē † cupiditas
 hęc immoderata, & inordinata nonnunquā di-
 catur idolorū seruitus. c. Auaritiæ. de prebēd.
 nō eo, quod sit idololatria: sed quod, sicut illa sub-
 ūcit quem creaturæ ad eam pro Deo colendam:

ita hæc subicit creaturæ ad eã concupiscendã.
 Nonnãquam ceca. c. Auaritiæ. de electio. lib.
 6. cõ quod iudicium obtenebrat. Hic tamen dici
 4 tur sæua, † hoc est fera, & bestialis. & ita pe-
 ior, quã crudelis, secundum mētē Thom. 2.
 Sec. q. 159. art. 2. Nam crudelis, ut ille ibidem, et
 art. præcedenti ait, est qui excedit puniendo cul-
 pam ratione culpæ. Sæuus autem, qui sine cul-
 pæ respectu ob vilitatem, vel delectationē suã
 cruciat: Et Christianus, qui Sarracenos ob suã
 priuatam vilitatem inuat contra suum caput,
 quod C H R I S T U S est, & contra eiusdem mem-
 bra, è quibus etiam ipse vnũ est. 1. ad Corinth.
 12. c. Singula. 59. dist. sine vilo culpæ respec-
 tu ob vilitatem, vel delectationem suam ten-
 dit ad cruciãdum: ideo meritò sæuus, ferus, &
 bestialis est.

5 Ex quibus infertur † primo, actum auaritiæ,
 quæ est viti liberalitati oppositũ, de quo in hoc
 tex. etiã esse actũ seuitiæ, quæ est vitiũ peius
 crudelitati, clem̄tiæ oppositũ, secundũ Thom.
 d. 7. 159. art. 1. & 2. II. i. infertur † actũ, qui secũ

dū suū obiectū pertinet ad unū vitiū, secundū
 finem, pertinere posse ad aliud, ut ad usum quo
 tidianum confessionum applicando vtiliter di-
 ximus in. c. 1. n. 91. de pœnit. d. 5. Sicut & actus
 unius virtutis potest fieri alterius, ut ad que-
 rende virtutis modum compendiosim mōstra-
 vimus in. c. Fratres, n. 17. de pœnit. d. 5. III
 ei, qui peccatū avaritiæ, de quo in hoc tex. pecca 7
 vit nō sufficere, cōfiteri illud sine circūstātia,
 hoc cap. prohibita, arg. corū, quæ in. d. c. 1. de pœ-
 nit. d. 5. latè diximus. IIII. infertur par. cir-
 cū spectè agere cōcionatores, & monitores quos
 dā, qui tōmnē cupiditatē reprehendunt. Tum 8
 per prædicta. Tū quia omnis ordinata, & me-
 derata, siue ea sit gloria, siue honoris, siue lau-
 dis, & fame, est laudabilis, ut latè monstraui-
 mus in repet. c. Inter verba. 1. q. 3. c. c. 1. n. 2. 7.
 Tū, quia magnanimitas, quæ nos ad honores 9
 magnos rationabiliter subeundos cōfirmat, &
 impellit, virtus egregia est, secundum Aris-
 telē. 4. Ethic. 0. & Thom. 2. Sec. q. 129. art. 1. &
 Tum, quia virtus demissionis animi (quam

humilitatem appellamus) solum nos retrahit,
 ne in magnos honores, præter rationem tendamus:
 non autem, vt nullatenus eas cupiamus, secundum
 Thom. 2. Sec. q. 161. art. 1. ad. 3. Tū, quia
 naturaliter homines bona vtilia cupiunt: &
 ideo moderatus amor pecuniæ non est peccatū,
 secundum Thom. 2. Sec. q. 118. art. 1. Tum, quia
 liberalitas non retrahit nos à quærendis, & ser-
 uandis his, quibus nos, & nostri egemus. c. Est
 probanda. 86. dist. & Thom. 2. Sec. q. 117. art. 1.
 10 Imò licitū est desiderare, et cupere plura, quā
 tuum statum deceant, ad hoc, vt te, tuosq; à ne-
 cessitate vtendi arte mechanica eripias, quo al-
 tiorum virtutum operibus incumbatis, secun-
 dū Tho. de Vio in. d. q. 118. art. 1. Imò. & vt ad
 altiore statum, & aliorum gubernationē, ad
 quem natura te idoneum fecit, ascendas, vt idē
 ibidem singularissimè probat. Tum, quia licet
 sit consiliū CHR Iste, distribuere omnia, que
 quis habet, pauperibus, Matth. 19. c. Nō dicatis.
 12. q. 1. non tamen est præceptū. Et ideo licet me-
 lius sit cæteris paribus rationabiliter omnia

propter Deum cōtēnere, & relinquere: Nō est
 tamen peccatū aliqua moderatē appetere, qua-
 rere, ac retinere: imò meritum, si rationabili-
 ter id fiat, vt vtrunque probat Thom. 2. Sec. q.
 186. art. 3. Sicut & melius quidem est seruare
 Virginitatem, quā accipere coniugem. c. In-
 te gritas. 32. q. 1. Non tamē ideo peccatum est ac-
 cipere coniugem: imò matrimonium vnum de
 septem sacramentis est, iuxta. c. Ad abolendā
 de heret. in princ. & glo. in. c. Venies. de trāsa-
 ctio. & omnes in rubr. de sponsal. & in. 4. di-
 stin. 26. Tum denique, † quòd etiā religiosi, qui II
 seculo renuntiarunt, licitē possunt appetere, &
 petere honores virtuti debitos: & honores ec-
 clesiasticos, quales sunt, honor presb yterij, et ho-
 nor magisterij, secundum vtrunque Thomam
 in. 2. Sec. q. 186. art. 7.

Notabile III. quòd licet Christi
 ano gloriari, nomine Christia-
 no: imò & quòd necesse sit nō
 nunquam: & quatenus, & quan-
 do corā Sarracenis, Lutheranis,

& alijs infidelibus, id tacēdo, vel
se alium simulādo in bullam coe
næ domini incidat.

SVMMARIA.

† Gloriari se nomine Christiano licere
& quando, & quatenus necesse. n. 2.

Tertioprincipaliter colligo ex verbo, glo-
riatur, † licere Christiano gloriari no-
mine Christiano: Imò, et id ei esse necesse signi-
ficat ecclesia Christiana, cum nonnullas missas
ita exorditur: Nos autē gloriari oportet in cru-
ce domini nostri IESV CHRISTI. Quod de-
sumptū videtur ex illo Pauli ad Galat. 6. Mihi
autē absit gloriari, nisi in cruce domini nostri
IESV CHRISTI. † An autem, & quatenus
alijs nominibus id liceat: an item, & quatenus
oporteat Christianum coram Lutheranis, Sar-
racenis, Turcis, & alijs CHRISTI nominis in-
micis se profiteri Christianum, & nullatenus
vri vilo lineo, vel alio signo Sarracenco: an itē,
& quando, qui talia facit, incidat in censuras bul-
læ cœnæ domini, & id genus alia quotidiana:

ad glo. 1. demitto ne nimium à summarij nostri
finibus diuertam.

III. Notabile de verbo, Sarracenus, quos comprehendit, vnde dicatur, & an hæreticos, & alios infideles contineat.

SUMMARIA.

- 1 Sarracenorum appellatione an omnes infideles contineantur, tres opiniones referuntur, & relinquuntur. n. 2. quarta ponitur. n. 7. cōtinētur fautores. n. 8. Turci. n. 9. & Sarraceni solo CHRISTI odio pugnantes. n. 10. & apostatae quidam. n. 11. & quidam Christiani. n. 12. Nō autē Sarraceni iuste bellantes. n. 13. nisi, &c. nec Christianis subiecti, nisi, &c. n. 14. nec Sarraceni nos iuuantes. n. 15. nec hi, quibuscum nō est causa bellandi, nisi, &c. n. 16. nec Iudæi. n. 17. nec hæretici. n. 19. nec pagani. n. 21. nisi, &c. n. 22.
- 2 Sarracenus, verb. originariē populos post Nabatheos Arabiæ significat.
- 3 Sarracenorum defectionis ab imperio Romano occasio, & eorum prosper successus. n. 5. & cædes nobilissima. n. 6.

- 31 Iudæis vbique seruis nusquam est sceptrū.
 20 Hæresis infidelitatum pessima.
 23 Lusitanus quis vendēs Goæ equos Sarrace-
 nis vitat has censuras: vt Castellanus, qui
 nuper cū Armenijs iuuit regē Persarū con-
 tra Turcam. n. 24. & Gallus, qui Aeneo-
 barbo à se vocato fauit, si saltem, &c. n. 25.
 26 Bulla coenæ, & hoc cap. vt cōueniunt.
 27 Francisco regi fauēs an violarit hæc capit.
 28 Regem in dubio præsumendū bene agere.
 29 Bellare habitu quis dicatur, & quanta pru-
 dentia hic opus: & quid regibus cōsulendū.

*QVARTO principaliter noto verbum,
 Sarracenis, in initio textus positū: & ver-
 bū, Sarracenorum, postea repetitū: ex
 quibus colligi videtur nostrū sūmariū quate-
 nus innuit, hoc capitulo omnes illos comprehen-
 di, qui hic vetita quibuscunque Sarracenis sub-
 ministrant, & non alios, qui ea alijs infideli-
 bus deferunt. Pro quo facit, quòd. c. Significa-
 uit. & c. Quod olim. & c. Ad liberandā, in-
 fra eodem. Extrauag. itē, Copiosus. de Iudæis.
 Joh. 22. & Extraua. Multa. Clem. 5. de Iudæis:*

quibus corroboratur, & extenditur hæc prohi-
 bitio: de solis, & omnibus ferentibus opè Sarra-
 cenis agunt. Circa quod tñ occurrit difficultas
 illa primo, quòd eadem ratio videtur esse de om-
 nibus alysin fidelibus: ergo & idē ius erit. c. 2. de
 trāslat. prælat. l. Illud. ff. ad. l. Aquil. Deinde,
 quòd clausula bullæ coenæ Dñi in. 8. cōfirmatio-
 ne summarij supra relatā cōprehēdit omnes, qui
 opem ferūt Sarracenis, Turcis, & alyis CHRI-
 sti nominis inimicis. III. quòd peior est infide-
 litas Iudeorum, quàm Sarracenorum: & infi-
 delitas hereticorum peior vtraque, secundum
 Thomā. 2. Sec. q. 10. art. 6. IIII. quòd verbum,
 Sarracenis, non capitur in hoc cap. prout est no-
 men gentis: sed prout est nomē sectæ Mahome-
 ticæ: & ita videtur significare omnes malas,
 & reprobas sectas tenentes. V. quòd multi Sar-
 raceni sunt Christianorum amici, qui vt Chri-
 stianos frequēter iuuant contra alios infideles,
 vel fideles iniustè eos inuadentes: ita iustum vi-
 detur, vt antidora suscipiētes inuentur & ipsi
 ab eisdem Christianis contra infideles alios, vel

etiam fideles iniuste illos inuadentes, arg. l. Si non fortem. §. Libertus. ff. de condict. indeb. & c. Cum in officijs. de testam.

IN solutiōe huius difficultatis, (q̄ mihi magna est), quæq; inquirat, qui veniāt in hac materia appellatiōe, Sarracenorū, tres opiniones inuenio.

1. Prima Syluestri Prieratis viri profecto iudicio ad resoluendū dexterrimo in verbo, Ex cōicatio. 7. casu. 21. sentiētis hoc verbo, Sarracenis, cōprehendi omnes Sarracenos, quibuscū rex aliquis Christianus, vel aliqua provincia Christiana bellū gerit: Sarracenos itē eos, qui eis fauēt.
- Secūda est Anto. Petr. & Iohā. ab Anna. in notabilibus. c. Ad liberādā. et Caiet. vbi supra. verb. Ex cōicatio. cas. 30. pag. 2. & 3. quæ videtur cōmunis. s. quod verb. Sarracenis, omnes infideles vidētur includi. Pro quibus facit id, qd cōtra prædictū notabil. citabamus. Tertiā videtur sentire ordinatio regia tit. Si. li. 5. ordin. quæ innuere videtur, solos Mauros cōprehendi. Quia ponit verbū, mouros, & mox subdit verbum, ditos infieys. Sed nulla istarum d. fini

tionum videtur satis exacta. Primo enim contra Sylvestri diffinitionem facit, quod vetita in hoc. c. etiam tempore pacis non possunt deferri Sarracenis, secundum resolutionem suam ibidem, & Commem. Doctorum in. c. Significavit, & in. c. Quod olim, infra eod. Ergo etiam Sarraceni, quibus scum non est Christianis ullum bellum, comprehenduntur. Deinde contra id, quod significat ordinatio regia facit, quod verbum Sarracenis, siue sit nomen generis, siue nomen septe, multo alios, quam Mauros, hoc est, ex Mauriā orundos includit. Tertio contra sententiam magis communem facit, quod eam consequeretur omnes Christianos, qui abhinc circiter quindecim annis vetita in hoc. c. in Angliam, & in aliquot prouincias Germanie superioris detulerunt, in hunc canonem incidisse. Quia ab eo tempore rex Anglia, & aliquot principes Germanie declarati fuerunt heretici a Paulo 3. Consequeretur item, quod Armeni, qui biennio lapsa regi Persarum contra principem Turcarum hostem Christianorum seuis

simum opem tulerunt, in hanc eandem excom-
 municationē inciderunt. Galli item, qui abhinc
 sex annos Aeneobarbo, siue Barbarroxa duci
 Turcarum principis in auxilium suū venien-
 ti opem tulerunt. Casar item, qui regem Tuneti
 Sarracenum, contra tyrānū itidem Sarraceniū
 armis restituit. Imò & rex, et dominus noster
 Lusitanorum, qui regi Fecensi contra alios re-
 ges Sarracenorū fauisse dicitur: et etiā nunc
 apud Indos alijs Sarracenis contra alios Sarra-
 3 cenos fauere auditur. Quarto Tergoloco, ut
 aliter eam resoluā, admoneo primo, originario
 verbi, Sarraceni, significatu, significari popu-
 los Arabiae post Nabathæos, Plinio autore libro
 6. c. 28. dictos à Sarraca, eiusdē Arabiae vrbe:
 non à Sara vxore Abrahami, quo se iactant:
 vel illo arg. quòd à Sara Sarani dici debuißet,
 & nō Sarraceni, sicut ciues Sarræ Sydoniae vr-
 bis, Sarrani sunt dicti. Eam tamē Mahometus
 ansam amplexus vanissimæ gēti persuasit, eos
 4 solos omniū mortaliū legitimos esse diuinæ pro-
 fessionis successores. Admoneo quoque secūdo,

causam, † & originem defectionis huius gentis 4
 à Romano imperio, ecclesia q; Romana hãc, quæ
 sequitur, fuisse: Ex ea Sarracenorũ gente dele
 Et a militũ manus Heraclio imperatori Chri-
 stiano militabat, quando ille regem Persarum
 Cosdroam paganam vicit, & cœpit: cumq; sti-
 pendium peteret, is, ad quem ea res pertinebat,
 subiratus respondit: vix est, unde Græco, &
 Romano militi solvatur, & hæc canum turba
 tam impudenter efflagitat stipendiũ? Ad quã
 vocem ira succensit ab Heraclio, & Romano
 imperio defecerunt: & in Syria aucti † Dama 5
 scum occuparũt. & inde aucto ex his, qui domi
 remanserant, exercitu Aegyptum ingressi fa-
 cile ea terra potiti sunt, vicinorum Arabũ cõ-
 meatu, & auxilijs adiuti. Qui deinde Maho-
 meti figmentis imbuti Persas bello petitos vice-
 rũt. Deinde Antiochia nobilissima vrbe capta,
 Hierosolymis potiti, diuexata Rhodio, & Sici-
 lia, totam Aphricam, & Liuiam ad Oceanum
 vsque suis opibus, & perfidiæ adiecerũt. Quin
 et Hispanias omnes, præter Cãtabros, & Astu

- res occuparunt. Imò & Gallias aggressi, Burde-
galaq; Pictavisq; direptis, vsque ad Ligerim
fluum occuparunt, reliqua omnia occupatu-
6 ri, n^o Carolus Martellus magna virtute oc-
currisset, & quadringenta millia militum ex
eis obruncasset, Paulo Acnilio eruditissimo,
fideliq; autore. Admoneo tertio, his successi-
bus factum esse, vt hoc nomen, Sarraceni, quod
a principio nomen fuit gentis, nunc sit: imò et tē-
pore huius cap. iam cœperit esse nomen sectæ
Mahometiæ deditorum.
- 7 HIS igitur t^o premonitis difficultatē prædi-
ctā resoluturus dico illo verbo, Sarracenis, iⁿ hoc
c. posito cōprehēdi Mahometiæ perfidiæ secta-
tores omnes, & solos, qui Christianæ ecclesiæ
res occupant, vel impugnant actu, vel habitu:
et fautores eorum, quatenus tales sunt. Dixi
Mahometiæ perfidiæ sectatores: quoniam ver-
bum hoc, Sarracenis, in hoc. c. positum, vt præ-
monui, licet à sua origine nomen gentis fuisset:
antequam tamen hoc. c. et. c. Ad liberandā, in-
fra eod. constituerentur, iam cœpit esse nomen

secte: et ad hūc vsque diem tale perseuerat. Dixi, omnes, ad includendum, non solum eos, qui Syriam, in qua terra sancta, vestigijs summi ducis nostri IESV CHRISTI ornata, sita est, incolunt: sed etiam Aegyptum, Liuiā, Mauritaniam, et residuum maris nostri tractum, vsque ad Oceanum in Aphrica occupant: Assyriam item, Arabiam, et Mesopotamiam in Asia: Græciam quoque, et alia (proh dolor) multa, quæ Christianorū fuerūt, in Europa tenent. Dixi autem, solos, ad excludendos alios infideles, quorum specialiore mentionem paulo post faciemus. Dixi, qui Christianæ ecclesiæ res occupant, &c. ad excludendū eos, qui id non agunt. Dixi, habitu, ad comprehendendum eos, qui res Christianas actu quidem nō impugnant: tamen impugnarent, si possent, odio Christianismi. Dixi, fautores eorum, ad comprehendendum omnes, qui prædictis Sarracenis fauent, & opitulatur. Quod nemo alius (quod sciā) tetigit. Nam Sylvester, qui solus videri potest id tetigisse, nō ait illud de fautori

bus simpliciter: sed de Sarracenis Sarraceno-
rum bellantium fautoribus: Verum autem vi-
detur. Quia satis opis fert Sarracenis contra
Christianos, qui fert opem eis, qui Sarracenis
contra Christianos bellantibus opitulatur, arg.
l. Is qui opem. §. l. In furti. §. Ope. ff. de fur.
§. Interdū. Instit. de obligat. quæ ex delictis
nascuntur. Addidi, quatenus sunt tales, ad ex-
cludendum eos, qui iuvant Sarracenos predi-
ctos alio iusto respectu.

9 EX qua resolutione[†] infertur primo, com-
prehendi Turcas. Tum, quia etsi (ut aiunt) ali-
quid inter eos, & alios Sarracenos distat: tamē
omnes sunt Mahometicæ perfidiæ sectatores: &
generali nomine dicuntur Sarraceni: licet hi
sint Sarraceni Turcæ, & alij Sarraceni Ara-
bes, & alij Sarraceni Mauri, Aegyptij, Aphri-
cani, Persæ, & alij alio nomine speciali appellen-
tur: Sicut & omnes in CHRISTU credentes ge-
nerali voce Christiani dicuntur, iuxta glo. sin-
gul. c. 1. 2. d. licet alij sint Christiani Romani, a-
lij Græci, alij Hispani, alij Galli: & alij alio no-

mine speciali dicti. Tum, quia ipsi Turcæ occupant nūc Syriam, ubi terra sancta est, facit. c. Ad liberandam terram sanctam. infra eo. ibi: In dispendium terræ sanctæ. II. infertur comprehendendi omnes Sarracenos principales, & fau- 10
tores eorum, quibuscum est bellum Christianis ob Christianismum: licet nulla, quæ fuerint ecclesiæ Christianæ, occupent. Quales videntur aliquot in Indijs, & in insulis Indici, & Persici maris. Quia constat eos esse Sarracenos, & impugnare Christianismum. Quæ res maxime Christianæ ecclesiæ peculiaris est, & qua maxime ab alijs omnibus distat. c. Ad mēsam. & c. Audi denique. u. q. 3. Non obstat, quod. c. Ad liberandam. infra eod. ob occupantes terrā sanctā, vel occupare volentes principaliter constitutum videtur, ut ex illis eius verbis: In dispendium terræ sanctæ: & ex cōcilio generali, unde desumptū est, satis colligitur. Tum, quia principium illius. c. simpliciter excommunicat omnes deferentes arma Sarracenis, contra CHRISTVM, & populum Christianum: &

tales sunt Sarraceni, qui odio Christianismi
 cum Christianis pugnant, etiamsi nihil aliarum
 rerum eorum detineant, detineréue velint. Tū,
 quia illa verba huius. c. ad impugnandos Chri-
 stianos, omnes eos impugnantes comprehendūt.
 Tum, quia verba processus cœnæ domini relata
 in. 8. cōfirmatione notab. omnes nominis Chri-
 stiani inimicos includunt. At constat, Sarrace-
 nos impugnantes Christianos ob Christianismū
 11 esse tanti nominis inimicos. III. inferitur, † cō-
 prehendi etiam apostatas perfidos, qui Glauciū
 Homericū insigniter stupidum imitati Chri-
 stianismū pro Sarracismo, hoc est, χρῦσέα καὶ
 νέικος, aurea pro arēis cōmutarūt. Hi enim li-
 cet baptismo renati fuerint, & in Hispania,
 Gallia, vel alia Christianorum terra, & non in
 Arabia orti: Sarraceni tamen sunt, prout no-
 men, Sarracenus nomen est sectæ, non gentis,
 12 v. prædictum est. IIII. infero, † comprehen-
 di etiam Christianos in terris Sarracenorum, de
 licentia eorum regum negotiantes. Tum, quia
 satis videtur deferre Sarracenis quoad mentē

huius cap. & sui similibus, qui defert subiectis
 eorum, è quorum manibus, cum volent, ea Sar-
 raceni habere possunt. Tum, quia per hoc poten-
 tiare gum Sarracenorum crescit. Eo enim quis
 maior, & potentior est, quo maioribus, & po-
 tentioribus præest, Authen. de defenso. civit.
 §. Nos igitur. collat. 3. Tum, quia satis tradit
 Sarracenis, qui tradit Christianis negociatori-
 bus, mox ea illis vendituris, & tradituris, arg.
 l. Qui sic soluit. ff. de solut. Quod tamè, mea
 sententia non procedit in Christianis ibi habi-
 tantibus, & volentibus tenere arma abscondi-
 ta, quo ea in Sarracenorum perniciem, cum op-
 portunum fuerit, exerant, & stringant. In
 his enim, & verba, & ratio huius. c. cessant.
 V. Infertur ex hoc. 4. corollario solutio illius
 q. quam ex facto interrogabar: An in huius ca-
 nonis, & processus coenæ Domini censuras inci-
 derit, qui prohibita vendidit, non Sarracenis:
 sed Iudæis, & Christianis apostatis Sarrace-
 norum terras habitantibus, & Christianis ibi
 negociantibus? Respondendum enim videtur, per

prædicta, incidisse. V I. infertur ex eodem. 4.
 corollario etiam solutio illius. q. quam ex facto
 interrogabar: An qui Christianis Constantino
 polim, & alias Græciæ Urbes, oppida, & rura
 inhabitantibus vendiderunt arma, quo ea occul-
 ta in perniciem Sarracenorum haberent, inci-
 derint in hanc excommunicationem? Respondendum
 enim videtur per prædicta, non incidisse. V I I.
 13 infertur, non ^t comprehendendi Sarracenos, qui-
 bus bellum iustum est contra Christianos: & ne-
 que occupant, neque occupare curant res eccle-
 siæ Christianæ, neque pugnant odio religionis
 sed ob aliã causam. Quales fortè sunt aliquot
 nunc apud Indos, qui pugnant aduersus Chri-
 stianos, non ob religionem: sed ob terras, quas ip-
 si putant malè à nostris occupatas. Qui si bel-
 lum iustum aduersus nos facerent, & religio-
 nis causam non immiscerent, non putarem pro-
 fecto comprehendendi. Tñ, quia huius canonis mēs
 est eneruare potentiam Sarracenorum iniuste
 contra nos pugnantium, vt ex omnium scriptis
 satis colligitur. Si autem iniustum bellum face

rent, putarem ipsos includi. Quoniam bello iniuste suscepto, quo aliqua ex parte illud iustificent, religionis causam miscere solent; & incipere odio nostrae religionis, & amore suae perfidiae pugnare. VIII. infertur, non [†] comprehendendi Sarracenos in terra Christianorum sub potestate regum eorum de gentes, etiamsi sint prohibiti habere eiusmodi arma, & alia ad apparatus bellicum pertinentia. Tum, quia in eis cessat ratio principalis huius prohibitionis: ergo & ipsa prohibitio. l. Adigere. §. Quanus. ff. de iure patro. c. Suggestum, & c. Meminimus. de appellatio. cum annotatis in illis per Panor. & Deci. Tum & nervosius: quia hi, licet Mahometicae perfidiae sectatores sint: non tamen occupant res Christianas, neque impugnant eas actu, vel habitu. Quod requiritur, ut hic includantur, per resolutionem praemissam. Excipio tamen eos, qui probabiliter praesumerentur hic vetita emere, quaerere, vel accipere ad deferendum alijs Sarracenis, extra Christianorum imperia de gentibus: vel ad servandum abscondita, in Chri

Christianorum perniciem proferenda, cum exercitus Sarracenicus nos inuaderet. Eiusmodi enim saltem habitu res Christianas impugnant.

- 15 IX. infertur, † non comprehendendi Sarracenos, qui impugnant alios Sarracenos contra Christianos pugnantes, vel nos cōtra illos defendūt, adiuantue: Imò neque Sarracenos, qui casibus licitis, iuxta Oldrad. consil. 71. Nunquid. & resolutionem communem in. c. Ad liberandam. infra eod. à Christianis rogati iustè illos defenderent, vel iuarent contra alios Christianos suas terras inuadentes, vel iniustè illas occupantes. Tum, quia causa finalis huius. c. cēssat, saltem quoad ea, quæ post bellum illud expletū contra nos vsui esse non possent. Tū & neruosius: quia eiusmodi Sarraceni, licet alio respectu sint inimici Christianorum, & res ecclesiæ occupent, vel impugnent: hoc tñ, quo Christianos cōtra alios infideles iuāt, vel infideles contra Christianos iniustè bellātes impugnant nō sunt tales. Quauis semper, quoad eius fieri potest, curare debet princeps vsurus Sarracenorum a

xilio, ne illis ea tradat, quæ illo bello expleto con-
 tra Christianos vsui esse possint, qualia sunt ar-
 ma. X. infertur, non comprehendit etiam Sar-
 racenos, † quibuscū est pax Christianis, quiq;
 non fauent alijs cū Christianis belligerantibus:
 & inter quos, & Christianos nulla est iusta cau-
 sa bellandi: quales sunt multi, vt audio, nunc cir-
 cum terras Indiæ Lusitano imperio parentes:
 Inter quos, & Christianos nūquam ob religio-
 nem, neque ob aliam causam fuit bellū. Hi ete-
 nim, licet Mahometiæ perfidiæ sectatores sint:
 restamē Christianas neque occupant, neq; actu,
 vel habitu impugnant. Excipio tamē illos, qui
 sciuntur, probabilitérue creduntur ea esse men-
 te, vt primo quoque tempore, data eis ad id potē-
 tia, et opportunitate, suis sedibus expellāt Chri-
 stianos, eo præsertim, quòd Christiani sint. Quo-
 niam huiusmodi Sarraceni, etsi actu non im-
 pugnant res Christianas: habitu tamen id fa-
 ciunt: & per consequutionem sunt Sarraceni,
 de quibus hoc. c. loquitur, per resolutionē præ-
 missam. XI. infertur, † non cōprehēdi Iudæos,

16
 05
 pag co
 05
 posto
 sepa
 ros

17
 nos
 iudæus

quatenus Iudæi sunt: quia non sunt Mahome-
 ti & perfidia seclatores: & ita neque Sarrace-
 ni. Dixi, quatenus Iudæi sunt: quia quatenus
 subiecti Sarracenis, comprehēdi possent: puta,
 si habitaret terras subiectas Sarracenis hic cō-
 prehensis. Quos tamen arbitror comprehendi
 per processum coenæ Domini. Quoniã etsi nō
 sint Sarraceni, neque Turcæ: sunt tamen ini-
 mici nominis Christi: & adeò quidem, vt si pro
 voluntate nocendi nobis esset eis potentia, mul-
 tō grauius, quàm illi nomen illud, quod super
 omne nomē est, infestaret. In quo tamē eius in-
 finita[†] bonitas quàm optimè nobis consuluit: dū
 18 eis se, lucemq; suam apertam reuentibus, po-
 tentiam, virtutem, & animum ademit, perpe-
 tuæq; seruituti, ac ignominia apud omnes gentes
 eos addixit. Iuxta enim prædictionem Iacob,
 Genes. c. fin. à deo ablatum est eis sceptrum, &
 regia potestas, post veri Messia CHRISTI sa-
 cro sanctissimum aduentum, vt nusquam postea
 apud eos sit, vel fuerit. Nam vllam eorum gen-
 tem esse clausam inter mōtes Gog, & Magog,

quæ tempore Antichristi ei sit adhesura, vani-
 simum esse constat, etiam attestatone Iu-
 daeorum, qui id maxime explorauerunt. Neque
 enim illud significauit Iohan. Apocalyp. 20.
 & liber illud continens apocryphus est: & ab
 Hierony. & ab omnibus alijs reiectus. XII.
 infertur, † non comprehendi per. c. hoc, neque
 alia iura communia, hæreticos Sarracenis non
 subditos. Quia non sunt Sarraceni. Imò neq;
 per processum bullæ prædictæ. Quia non sunt
 Turcæ, neq; nominis Christiani inimici. Quo-
 niam, etsi Romanæ ecclesiæ non obsequantur: ve-
 nerantur tamen nomē CHRISTI: Neque est
 omnino par ratio de illis, ac de Sarracenis. †
 Quoniam, etsi peior est eorum infidelitas, quã
 Sarracenorum, & plus peccent, quàm Sarrace-
 ni, iuxta doctrinam prædictam, & receptam
 Thom. 2. Sec. q. 10. art. 6. Non tamen sunt inimi-
 ci nominis CHRISTI, sicut & illi: & ita ne-
 que sub verbis horum capitulorum, neque prædi-
 cti processus comprehenduntur. Hæc autē di-
 xerim de hæreticis. Nam de apostatis dictum

19
 as he
 refs

20

21 *est in corollario 3. XIII. inferitur, † non com-*
prehendi paganos. Tum, quia non sunt Maho-
metie sectæ, neque per consequutionem Sarra-
ceni: & ita verba horum capitulorum eis non
conueniunt: & quibus verba legis non conue-
niant, ipsa lex non comprehendit. l. 4. §. Toties.
ubi Bartol. & Paul. ff. de damno infect. §. c.
Indemnitatibus. §. Supradicta. quod in hoc
est iuris optimum, de electio. lib. 6. Tum, quia
non inuenitur in eis ead. ratio, quæ in Sarrace-
nis prædictis, ut palam est. Tum, quia cum ip-
si credant pluralitatem deorum, credere quoq;
possunt nostram sanctam legem, & alias mul-
tas esse sanctas. Quod multi faciunt: licet suam
quoque credant bonam. Intelligo autem hæc il-
lationem de illis paganis, quibuscum nec est, ne-
que fuit vllum bellum Christianis: quiq; nos o-
dio non habent: eo quod simus Christiani, quin-
imò humanè nos suscipiunt, & nobiscum contra-
hant. Illi enim, qui Christianos odio haberent,
eo quod sint Christiani, licet non comprehendā-
tur sub hoc. c. neque sub. c. Ad liberandam. &

Quod olim. &c. Significauit infra eod. & minus sub Extrauag. Copiosus. de Iudæis. Ioh. 22. & sub Extrauag. Multa. Clem. 5. eod. tit. inter communes. Comprehenduntur tamen, mea 22
sententia, sub prædicta clausula cœnæ domini: quæ non solum Sarracenos, Turcas: sed etiã omnes Christiani nominis inimicos cõprehendit.

At constat tales paganos Christiani nominis esse inimicos. XIII. infertur t̄ solutio quæstionis illius, quã etiã ex facto interrogabar. 23

An Christianos Goam, vel alias India ciuitates inhabitantes, & de terris quorundam Sarraceno-
rum equos indomitos, aut inualidos, aut macros agentes, eosq; postea iam disciplinatos, aut pingues, aut robustos effectos alijs Sarracenis vedunt, in prædictas censuras incidant? Respon-
dendum enim videtur, per prædicta, incidere: nisi illi Sarraceni nullum cum Christianis bel-
lum, neque iustam causam bellãdi, etiam secundum opinionem eorum haberent, neque habuis-
sent, neque odio haberent Christianos: eo quod sint Christiani, neque fauerent alijs cum Chri-

stianis belligerantibus, neque eo animo esse cre-
 derentur, ut quàm primum eorum ad id poten-
 tia sufficeret, Christianos de suis sedibus expel-
 lant: Non tamen eos, mea sententia, excusat,
 quòde quos, quos alijs Sarracenis vendunt, ab a-
 lijs emunt. Tum, quia vendunt eos preciosiores.
 Tum, quia prius eos in terras Christianorum a-
 gunt, & eorum potestati subijciunt, & contex-
 tus huius cap non patitur, ut res prohibita, etiã
 si de terris Sarracenicis ad Christianas sit de-
 lata, ad eas iterum reportetur. XV. solutio
 illius questionis ex facto propositæ: An Chri-
 stianus Hispanus, qui cū alijs Christianis Ar-
 menijs regi Persarum, cum Turcarum princi-
 pe Christianorū hoste seuiſſimo proximis āni
 pugnant, opem tulit, in has censuras incide-
 rint? Respondendum enim videtur non incidisse
 illum, neque alios Armenios. XVI. infer-
 tur et solutio illius, quæ in facto est: An qui An-
 glo iam pridem ab ecclesia non sine catholicorū
 grandi dolore, & iactura, declarato heretico
 Galliam catholicam affligenti, veletiam intra

24

 nos huj
 ses

regnum suum sese cōtinenti hæc prohibita vendiderint, & vendunt, in has censuras inciderrint? Respōdendum enim videtur, non incidisse. Quod ipsum arbitror dicendum esse de his, qui Lutheranis, & alijs nobilissimæ, sed miserrandæ Germaniæ hæreticis talia detulerunt.

XVII. solutio item illius, quæ ex facto proponitur: An qui Aencobarbo, siue Barbarroxæ classis † Turcicæ duci à Gallo in sui defensionē 25 vocato, & intra portū Tholonensem agenti, aliqua de prohibitis hîc dederit, feceritue, in has censuras incidet? Respondendum enim est, nō incidisse, si saltem in casu, qui bona fide videbatur ei permissus, fuisset vocatus: & si non tradidit ei arma, triremes, aut alia, quæ expleta illo bello essent contra Christianos vsui futura.

An autem ille casus fuerit de permissis, videant illi, qui in eo cōsuluerunt: Tamen si arbitren credere posse confessarium, cui non constaret contrarium, eum fuisse de permissis, vel qui bona fide putaretur permissus, quoad effectum absolvendi pœnitentem, cui de hac re esset scrum

26 pulis obtanti re gnitantam autoritatem, pietatem, & eruditione. **XVIII.** infertur, conuenire, † ac differre plurimum bullam coenae domini, et hoc. c. & c. Ad liberada. infra eod. Conuenire quidem, quia utraque comprehendit Saracenos, & Turcas. Differre autem, quia haec non comprehendunt illos Iudeos, vel Paganos: illa vere sic eos, qui sunt Christiani nominis inimici: Et ita bullam coenae Domini hac parte latiore esse horum capit. dispositione: sicut e contrario alia ex parte latior est haec, quam illa, ut in notab. 8. infra latius dicemus.

27 **XIX.** infertur, † satis recte me respondiſſe illi grandi quaestioni, quam me Roncannalle nostram virgini matri sacram visentem, interrogauit magnas quidam Hispanus, cum rex Galliarum Franciscus ante paucos annos quatuor exercitibus quatuor partes imperij Caesaris, nempe Rusilionem, Nauarram, Brabantiam, & Lucenburgum infestaret: cumq; scriptis aliquot doctorum virorum bellum illud Galloturcicum diceretur. Quaestio enim erat: An in regem

Gallie, eiusque regnum eadem libertate, ac ferocia Cesariani pugnare possent, ac in Turcas, & eorum terras: An item his capitulis esset locus contra vendentes eo tempore arma, & alia hic vetita Gallo: Eo quod ille esset Turcis foedere coniunctus, videreturque multis illo in Cesare maximo apparatu bellico Turcicis rebus plurimum favere. Quippe quo a persequendis Turcis Cesarem diverteret, & opes extenuaret. Respondi enim ipse, ex facto ius oriri. l. Si ex plagis. §. In cliuo. ff. ad. l. Aquiliam. & ex tenore foederis a Gallo cum Turca icti pendere solutionem. Nam si foedus contineret, ut Gallus Turco faueret, etiam eo respectu, quo Turca Christiani nominis est inimicus, vel in perniciem iniustam alicuius principis Christiani, praesertim quatenus Christianus esset: vel contra dispositionem, & prohibitionem huius capit. & ei concordantium, idem de eo, quod de ipso Turca iudicium esse per praedicta. Si autem foedus tantum haberet, ut neuter eorum alterum bello infestaret, causa religionis quatenus erat necessarium, excepta. vel quod Turca

defenderet Gallum iniuste inuasum à Christianis: & vicissim Gallus Turcarum iniuste inuasum à Sarracenis, longe aliud esse dicendum de eo, quam de Turca: licet iniuste alia de causa bellarit. In dubio autem, donec aliud constaret, non esse [†] credendum, tanti regni tantum regem tam foedum foedus cum Turca misisse, ut se, suosq; omnes in tam foedam ignominiam, tamq; foedas censuras cõjceret, arg. c. 1. de reg. iur. c. 1. Merito. ff. pro soc. c. 1. 40. d. et si si talia indicia haberentur, quæ sufficerent ad iuste credendum eum mouisse bellum iniustum, orbiq; Christiano damnosum, & odiosum. Nec displicuit illi magnati equissimo nostra hæc æqua responsio. Neque vlli debet ea displicere, ne cogatur confiteri, Lusitanos, Italos, Helueticos, Germanos, & alios omnes, qui eis auissent, vel aliqua hic vetita subministraßent, in has censuras incurrisse. Quod ipse certè nec de Castellanis confiteri auderem. XX. [†] inferetur, eum dicendum habitu impugnare Christianos, qui eo animo est: ut primo quoque tempore na

Et a potētia, & opportunitate impugnandi eos,
id faciat, absq; alia iusta causa, quā quia sunt
alterius religionis: ideoque magna reipublice
prudētia, pariq; animi virtute, ergaq; Deum
religione opus esse illi, qui arbitraturus est, ut il-
le, aut ille Sarracenorum, aut Paganorum rex,
qui nulla ecclesie Christiane bona occupat, neq;
actu impugnat, dicendus sit tamen impugnare
habitu. Nam neque quilibet timor: vanus ad id
iudicandum sufficere debet: neque certitudo bel-
li mouendi est necessaria. Pauciora item signa
sufficere arbitror ad iudicandum animum bel-
landi habitualem esse regi Sarracenorum, etiā
si nunquam cum Christianis bellum gesserit:
quā ad iudicandum eiusmodi animum inesse
regi Paganorum, cum quo Christianis nunquā
fuit bellum: quales multos esse, audio, apud Bras-
sileses: Eo quod Sarracenorum bona pars tota
est in impugnando Christianismo: & facilius
iuste timeri potest bellum ab homine sectae tam
infensae Christianismo: quā à Pagano longe
ad amicitiam Christianorum aptiore, ut palam

est. In dubio autem arbitrandum esse iudicarem,
 potius inesse animum habituale pugnandi, quam
 contrarium. Quin & si à consilijs regum Chri-
 stianorum essem, obnixè eos etiam atque etiam
 orarem, ne permitterent suis, ut vlla arma, aut
 vllos equos, aut vlla nauigia infidelibus vbi ex-
 tra dominia Christianorum de gentibus submi-
 nistrarent: imò nec artem ea fingendi docerent.
 Quoniam omnes timeri possunt ne adepti in-
 id potentia, & opportunitate eis impugnet Chri-
 stianos, volentes eos pedetentim fidei Christia-
 ne: imò & suo imperio subycere. Et quanuis
 hoc magis expedire, magisq; è re Christiana es-
 se putem: non tamen arbitror esse necessariū,
 nisi id, quod superius dixi, secundum iuris rigo-
 re, neque secundū iuris necessariā equitatem.

V. Notabile, quid appellatione ar-
 morum hic, & alibi contineatur, cū
 nouis, & iuri consonantibus corol-
 larijs.

SVMMARIA.

- Arma etiam propriè omnium artium instrumenta: hic autem pro solis bellicis accipitur n. 2. quorum varia species, & inuenitores. n. 3.
- 4 Arma bellica esse arma defendendi, etiam propriè, contra Angel. & Iaso. & etiam fustes, & lapides contra eosdem, & alios. n. 5. non autem cultellum paruum. n. 6.
- 7 Arma non esse aliquando lapides, intentionis defectu, & non significationis, cum intellectu nouo glo. Clem. i. de statu monacho. n. 9.
- 8 Beneficiũ cur non semper curata includit.
- 10 Arma bellica nouè definita: quæ a nulli homini à natura data. n. 11. & nouè diuiduntur. n. 13.
- 12 Intellectus nouus. l. Armorũ. de verb. signi.
- 14 Arma non esse omnia nocetia, nec semper in id fabricata. n. 15. esse præsumpta, & non præsumpta. n. 16.
- 17 Arma cur in alijs statutis aliud significat. & latius. n. 21. cur hic interdum lapides, & interdum non. n. 19. & idem de lignis. n. 20.
- 18 Intellectus. l. 1. & ibi Bartol. ff. ad. l. luli. de vi publi. & §. final. Authen. de armis.

- 22 Arma non esse arcem, neque triremē, neq;
equū: & ideo rusticum posse nutrire, & age-
re equū, licet arma deferre nequeat. n. 24.
Et quæ sunt quoad cap. resolutiue: & cul-
tellum non esse, nisi intentio. & c. n. 25.
- 23 Postliminio in armis locum non esse.
- 26 Armorum materias, prout huiusmodi, nō
esse arma, neque equos, & mulos: & ideo,
& c. n. 27. neque secures, rastra, & c. & ideo,
& c. n. 28.

QVINTO principaliter colligo ex ver-
bo, arma, partem illam summarij no-
stri, quæ habet, vetitū esse Christianis, ne qua
Sarracenis arma subministrant. Circa quod oc-
currit illa difficultas, quod hoc consequeretur,
nulla vllarum artium instrumēta posse à Chri-
stianis eis deferri. Quia omnia illa appella-
tione armorum continentur, argu. princ. &
cap. Non pila. & c. Conuonior. 23. q. 8. & glo.
l. Nepos Proculo. ff. de verbo. signifi. Neque
lapides, aut fustes. Quoniam eorum appella-
tione continentur. l. Armorum. ff. de verb.

signific. l. 3. in princi. versicul. Armis. ff. de vi, & vi armat. §. Sed ex constitutionibus. Instit. de interdicit. §. Itē lex Iulia. Instit. de publi. iudi. Quod tamen esse falsum, usus contrarius dicitur significare.

Ad solvendam hanc difficultatē, quæ plus quam mediocris est, quæq; summarium prædictum quoad verbum, arma, impetit & inquirat, quid eo nomine contineatur: dico primum: armorum appellatione largē, sed propriè sumpta, contineri omnia omnium artium instrumenta: ut agriculturæ, iuxta illud Maronis. i. Georgicorum: Dicendum & quæ sint duris agrestibus arma. Et artis pistoriæ, iuxta illud eiusdem. i. Aeneidos: Tum Cererem corruptā vndis, cerealiaq; arma expediunt. id est, instrumenta, quibus ad pistorium opus utimur, ut pilis, mola, vanno, cribro. Et artis nauticæ instrumenta, iuxta illud eiusdem. 5. Aeneid. Colligere arma iubet, validisq; incumbere remis. Et artis studendi, iuxta illud Plinij: Cuius arma erant, non verabulum, & lancea: sed stylus, & pugil.

lares. Et lachryma, & orationes arma dicuntur clericorum in principi. C. c. Conuenior. 23. q. 5. & instrumenta nauium, in. l. 1. §. Magistrum. ff. de exercitor. dicuntur armamenta: & armatur nauis, cum instruitur, ead. l. 1. §.

2. Non autem. † In hac autem materia, & similibus nō ita late accipitur verb. Arma: sed tantū pro instrumentis artis militaris: & ita pro armis bellicis, iuxta illud. 2. Reg. 1. † Quomodo perierunt arma bellica? Quæ varia sunt. Quorū inuentores scribit Plin. lib. 7. c. 56. natural. histor. & species plurimas Iustinian. in. §. final. Authen. de armis colla. 6. Gellius lib. 10. noctiū attic. c. 20. & Veget. lib. 4. de re milit. II. dico, quod appellatione armorum, etiam ad bellica restricta cōtinentur. † Arma defensionis causa parata, etiam proprie, ut Alber. ait in. l. Armorum. ff. de verb. signifi. quæ id irrefragabiliter probat in hæc verba: Armorum appellatio non utique tantum scuta, & gladios, & galeas significat: sed etiam fustes, & lapides. Cui similis est in. §. Sed ex constitutionibus Instit.

de inter. C. l. 3. Armis. ff. de vi. C. vi. ar-
 mat. Probat, inquam, irrefragabiliter. Quia
 iuris consultus agens de propria verborum si-
 gnificatione ait, armorum appellatione signi-
 ficari scutum, & galeam: quæ constat esse de-
 fensionis causa parata. Non obstat, quod con-
 trarium tenuit Angel. in. S. Ex maleficijs. n.
 12. C. 13. Instit. de actio. et cum sequatur Iason
 ibidē. n. 83. C. sequenti, arg. eius, quod ait Bart.
 in l. 1. ff. ad l. Iul. de vi publ. s. quod lex illa pro-
 hibens haberi arma, non prohibet arma defen-
 sionis causa parata. Sed nō obstat. Quia ratio,
 quare appellatione armorum nō veniunt ibi de-
 fensoria, non est, quia nō sunt proprie arma, sed
 quia defuit intentio animi legislatoris ad com-
 prehendendum ea. Quod conijctur ex mate-
 ria legis, quæ agit de vi publica, quæ non infer-
 tur armis defensivis: sed offensivis, ut palam
 est. Itaque in hoc. cap. etiam defensionis tantū
 causa parata prohibetur. Quoniam verba, C.
 ratio eius habet in eis locum: ut etiam probat. l.
 2. C. Quæ res ex por. non deb. III. dico, cap 5

pellatione sic stricta armorum bellicorum com-
 prehendi etiam proprie lapides, & fustes, ut Fe-
 lin. ait & Alciat. in d.l. *Armorū*. quæ idcirco
 fragabiliter probat, quatenus agens de propria
 verborū significatione habet, armorū appella-
 tione significari fustes, & lapides. Quod ipsi
 habent etiam aliæ leges ei similes supra citatæ.
 Non autē probat ponderatio verbi, continetur,
 à Felin. indiligenter facta. Quia tale verbum
 in illa lege non est. Contrarium tamen tenent
 etiam in hoc *Angel.* & *Iason*, ubi supra: &
Rom. in l. i. §. *Occisorum*. ff. ad *Sylen.* & *Cor-*
neus consil. 199. n. 4. Et *Angel.* quidem, & *Ia-*
son mouentur, per glo. sing. *Clem.* i. §. *Quia ve-*
rò. verb. *arma*. de stat. monach. quatenus habet
 quòd *Clem.* illa excommunicans monachos in e-
 monasteriū septa arma tenentes, nō includit eos,
 qui lapides, & fustes tenent. *Ludonicus* autem
 mouetur per §. final. *Auth.* de armis. collat. 6.
 quatenus prohibens priuatim ne fabricentur ar-
 ma, non prohibet fabricari cultellos minores,
 quorum usus non est in præliis. Vbi glo. sing. an

notavit, cultellos † ad parandas poenas non esse
 arma. Cuius ratio illa videtur, quod in aliū v-
 sum, quàm bellicū principaliter sunt ficti, &
 effecti: At lapides, & fustes non sunt principa-
 liter in bellicum vsum ficta, vel effecta, ut palā
 est: Ergo neque hæc erunt magis arma, quàm
 predicti cultelli. Tertio facit. l. Omne. §. Si quis
 cōmilitonem. ff. de remilit. quæ habet, cum, qui
 lapide cōmilitonem vulneravit, à militia rei, cici-
 dum: qui verò gladio, capite puniendum.

¶ Hæc tamē non obstant. Non primū. Quia
 glo. illa † dicens, lapides, & fustes ibi non conti- 7
 neri appellatione armorum, non se fundat in de-
 fectu significationis propriae verbi: sed in defe-
 ctu intentionis mētis cōstituentis. Postea enim
 quàm affirmavit, appellatione armorū lapides,
 & fustes contineri, subdit. Non puto tamen au-
 torē sic latissimè intellexisse. Per quod palā sen-
 tit non significationem verbi: sed intentionem
 auctoris defuisse. † Sicut in simili appellatione be- 8
 neficij proprie omnia beneficia, etiā dignitates,
 & quibus cura animarū inest, continentur, exce-

pris gratijs, & expectatiuis, in quibus non desi-
 nēt cōtineri ex defectu significationis: sed intē-
 tionis animi scribētis, volentis sola simplicia cō-
 prehendi. c. Cū in illis. in princ. de preb. lib. 6. vt
 laicus diximus in. d. c. final. & in. rub. de pre-
 ben. & post Deci. anno superiore in. c. Postula-
 9 sti. de rescript. Intentionis autem defectū col-
 ligere potuit illa glo. vel ex vsu loquendi vulga-
 ritate, quo videtur vsus ibi Papa: velex condi-
 tione personarū, de quibus agitur: nempe mo-
 nachorum, quibus, quæ arma vulgus appellat,
 grandi dedecori sunt in cella: cum tamen nec
 paruo sint lapides, & baculus aliquis in aliud ali-
 quod opus vtiles. Ad secundum respondebit illa
 tio. 7. Ad tertium dico, non probare lapides non
 esse arma: sed non esse gladium: quod nemo ne-
 gat. IIII. dico, arma bellica nusquam, quod
 sciā, esse satis rectē diffinita: posse autem, mea
 10 sentētia, rectē diffiniri esse. Arma fiēt a prin-
 cipaliter ad preliandū eis, quatenus talia sunt,
 vel in id ante conflictū assumpta. Dixi, arma,
 pro genere. Quoniam omnia arma bellica sunt.

arma, nō contrā oīa arma sunt bellica. Quia
 omnium artium instrumenta dicuntur arma,
 per prædicta, cum tamen sola militaris artis
 dicantur arma bellica. Dixi, facta principaliter
 ad præliandum, ad excludendum ligones, rastra,
 secures, & id genus alia in alios usus, quā præ-
 lii principaliter parata. Dixi, eis, ad excluden-
 dum loca, unde præliamur: de quibus in coroll.
 II. Dixi, quatenus talia sunt: quia nonnunquam
 alio respectu considerata nō sunt arma bellica,
 ut corollarium s. demonstrat. Dixi, vel in id as-
 sumpta, ad includendum ligones, rastra, secures, la-
 pides, scapiones, martellos, & alia ad præliandum
 assumpta: licet simpliciter in alios usus fuerint
 comparata. Ea enī, & si absolutè sine intentionis
 ea desumentis consideratione non sunt arma bel-
 lica, sunt tamen ea perpensa. Addidi, ante con-
 flictum: quia si rixa subito cohorta, alterū per-
 cussit vel duro frustū panis, vel ænophoro, vel
 ceoloue: quoniam ad alium usum in manibus ha-
 bebat, non dicetur armis percussisse, secundum
 Angel. receptum in l. si pignore, §. Furem.

- ff. de fur. & in l. Armatos. ff. ad l. Iulii. de
 11 vi pub. Ex quibus infertur primo, † arma
 bellica nulla videri esse data homini à sola natu-
 ra cœlorum rege. Quoniã nihil à natura, quæ
 Deus est etiam cœlos gubernans, & omnia na-
 turans, vt vtat verbis glo. l. Respicendum. ff.
 de rebus cred. videtur ei datum, quo principali-
 ter aliũ offendat, seu seipsum defendat. Quod
 vti nam terrarum reges, saltem Christiani satis
 animaduertent, quo à bellis horrendis absti-
 nentes pacem placidam semper amplecterentur.
 Quod pulchrè in Chiliadibus, in paroemia: Dul-
 ce bellum in expertis, tractatur. II. infer-
 12 tur, † legem illam Armorum, de verb. sig. &
 omnes similes habentes lapides esse arma: nouè,
 ac singulariter intelligendas esse, de lapidibus
 ad prælium arte paratis: quales sunt pilæ lapi-
 deæ aptæ vt à bombardis emittantur, vel de
 lapidibus ad nocendum assumptis. III. in-
 13 fertur, † arma bellica propriè dicta, diuidi
 primò in offensionis causa parata: & in defen-
 sionis causa comparata. Secundo in arma, quæ

sunt bellica intentione animi fabricantis tantū:
 Quæ diffiniri possunt esse: arma bellica in præ-
 lium principaliter facta. & in arma, quæ sunt
 bellica: intentione animi ea assumptis tantū:
 quæ diffiniri possunt, esse: arma bellica in præ-
 lium assumpta, licet in alium usum principaliter
 facta: & in arma, quæ sunt bellica, tam in-
 tentione animi fabricantis, quàm assumptis:
 quæ diffiniri possunt, esse arma bellica in præ-
 lium principaliter facta, & assumpta. IIII.
 infertur ratio^t reprobandi eos, qui satis oscitan-
 ter dixerunt, omnia, & sola, quæ nocere pos-
 sunt, posse propriè appellari arma. Reprobatur
 enim hoc per prædicta. Primo quidē, quia fru-
 stum durum panis, œnophorum, & alia multa,
 antequam ad nocendum assumantur, sunt de nu-
 mero eorum, quæ nocere possunt: & tamen nō
 sunt arma, secundum Angel. receptū in. d. l. Si
 pignore. §. Furē. ff. de furt. & l. i. §. Arma-
 tos. ff. ad. l. Iul. de vi publ. Secundo reprobatur,
 eo quòd arma defensoria, quæ neque intentione
 fabricantis, neque intentione assumptis nocere

14

- 15 pōssunt, sunt arma bellica. V. infertur, [†] fieri posse, ut quemadmodum ea, quae intentione fabricantis non sunt arma bellica, intentione assumptis sunt arma bellica: ita etiam ea, quae sunt arma bellica intentione fabricantis, quando tunc fiunt non bellica intentione assumptis ea: Adeo quidem, ut desinant cōprehendi sub statu top prohibente illa de ferri. Verbi gratia: lanceae, vel enses ligati in fasciculo, quem mulio suis mulis, aut calo humeris ex alio oppido in aliud portat, vel baiulat, non dicentur arma, quoad illud statutum. Nec pugio parvus acutus amici, quo monachus intra cellam suam deficiente alio cunctello, pennam ad scribendum aptat, quoad praeditam Clem. Neque ensis, quo quispiam deficientibus alijs gladiolis ad panem, & carnes secandis utitur. Neque pugio, siue parvus puer, qui de alia in aliam domū arma mutat, dicetur ea deferre, quoad illud statutum. Quorū ea una ratio est, quod his casibus illa arma non considerantur ut arma: sed ut quaedā res aliae. V. I.
- 16 infertur, probari posse, [†] esse arma bellica, quae

non presumuntur talia: & non esse arma bellica, quæ presumuntur talia: & ita nonnunquam dicenti, aliqua esse arma, incumbere probationem, & nonnunquam neganti. Si enim constet me detulisse enses, & contendam illos non fuisse tunc mihi arma, oportet me id probare. Et si constet me detulisse lapides, & contendam, eos non fuisse tunc mihi arma, aduersario incumbit probatio, quod fuerunt. Quæ enim principaliter in prælium parata sunt, presumuntur deferenti fuisse arma, nisi contrarium probet. Et e contrario ea, quæ principaliter non sunt ad præliandum facta, non presumuntur arma fuisse deferenti, nisi probentur talia. VII. inferitur, † quod verbum, arma, prolatum in materia, in qua solum agitur de offendendo sola offensoria, & non defensoria comprehendit. Qui est germanus intellectus doctrine Bartol. in l. i. ff. ad l. Iul. de vi pub. † Prolatum item in materia, in qua solum agitur de armis bellicis ex intentione fabricatis, sola facta principaliter ad prælium dici arma, & non alia. Qui est germa-

nus intellectus. §. final. Authen. de armis. col.
6. Prolatum autem in materia vtrisque con-
grua, qualis est nostra, vtraque comprehendit.

19

VIII. infertur, † in huius cap. & bullæ cœ-
næ Domini censuras incurrere eos, qui lapides,
& alia, quæ nocere, vel defendere possunt: sed
non sunt principaliter in hoc parata: Sarracenis
subministrant, quo illis in prælijs ad offensio-
nem, vel defensionem contra Christianos utantur:
Nō autem illos, qui in alios vsus bona fide defe-
runt, etiam si fortè Sarraceni casu aliquo eis
in prælio contra mentem deferretium utantur,
ut latius ex. 10. notab. colligas. IX, infer-

20

tur, † multa esse, quorum ad Sarracenos delatio
malo animo facta hoc cap. includerentur: eadē
sine tali animo effecta non includantur. Infer-
tur & ratio defendendi Prieratem dicentem,
quod delatio lapidum ad edificandum, & ligno-
rum ad ignem fouendum non esse hic prohibi-
ta. X, infertur † ratio, quare verbum, ar-
ma, in alio statuto continet solū offensoria: in a-
lio verò etiam defensoria: & in alio sola in præ-

21

lio verò etiam defensoria: & in alio sola in præ-

lium fabricata: in alio verò etiã in prælium assumpta. Est enim ratio diuersitatis, Varietas finis disponentis. Finis enim statuentis, ne arma extra regnum, vel ciuitatem deferantur, est, ne ciuitati, vel regno desint arma, quibus hostes à finibus suis prælio arceant. vel ne hostibus detur copia eorum, quibus ciuitatem, vel regnum impetant. Et quia in hunc finem, tam arma causa defensionis, quàm offensionis parata sunt necessaria, ideo vtraque tali statuto videbuntur contineri, iuxta. l. 2. C. quæ res expor. nõ de. & iuxta. hoc cap. & c. Ad liberandam. infra eod. Finis autem statuentis, ne quis arma, quibus vim faciat domi habeat, est, ne vis publica vlli fiat. Et quia ea vis armis offensionis causa paratis fit principaliter, ideo tale statutũ alia nõ cõtinebit, iuxta doctrinã Bart. in. d. l. 1. ff. ad. l. Iul. de ui. publ. Finis statuentis, ne quis arma sine eius permissu fabricetur, est, ne arma, quæ sũt bellica intentione fabricãtis, penes priuatos sint autoritate priuata: ideo sub eo continebũtur omnia arma, quæ sua fabricationis forma in præ-

lium destinat, tam defensoria, quàm offensoria,
 non autem cultellus ad aptandas pēnas, vel ad pa-
 nem, vel carnes scindendas. Non item vlla alia,
 quæ sola intentione assumptis sunt arma belli-
 ca, iuxta. §. final. Auth. de armis collatio. 6. cū
 sua glo. sing. Ex qua cōsideratione multæ quæ-
 stiones quotidianæ solui possunt, & multa mul-
 torum dicta probari, reprobari, & conciliari:
 quod breuitatis gratia non persequor. XI.
 22 inferri, † arcem, ex qua nos, & illam propugna-
 mus: triremes, è quibus pugnamus: & equos, cū
 quibus præliamur, non esse arma bellica. Quo-
 niam licet in prælium principaliter aut sint fi-
 cta, aut assumpta, & id genus omnia, per reso-
 lutionem prædictam dicantur arma: Nō tamē
 sunt assumpta ad præliādum eis: sed ad prælian-
 dum ex eis, vel cum eis. Non enim præliamur an-
 ce, neque nauibus, neque equis: sed ex eis, vel cum
 eis, hoc est, adiuti eis: & ita per illam particulā,
 eis, adiectam diffinitioni excluduntur à nume-
 ro armorum. Facit pro corollario hoc. c. Ad li-
 23 berandam, infra eod. quatenus post excommu-

nicationē deferētium arma Sarracenīs, excōi-
 cando vendentes naues eisdem, non obscure si-
 gnificat, nauem non contineri appellatione ar-
 morum. Facit etiam processus cœnæ Domini,
 quatenus excommunicationi deferentium ar-
 ma addit excōmunicationē deferētium equos.
 Quod antea fecit Extrauag. Multa de iudæ.
 Facit quarto lex illa sing. 2. ff. de capt. & post-
 limi. quæ habet, † nauē longam, & onerariam
 in bello amiſſam, si recuperetur, ad pristiniū do-
 miniū postliminio reditum iri, equum item: ar-
 ma verò non item: Igitur neque nauis, neque
 equus, unde, vel cum quibus pugnamus sunt ar-
 ma. Facit item, quòd licet iure communi Roma-
 no nemo priuatus potest facere arma, vel ven-
 dere Auth. de armis. collat. 6. & tradit Bart. in
 l. 1. ad. l. Iul. de vi. publ. et glo. in rubr. de fabri.
 lib. 1. cōmuniter recepta: † imò neque regulari-
 ter portare iure Codicis. l. 1. C. vt armorum vs.
 li. ii. Nullo tamē iure prohibetur priuatus nutri-
 re, vendere, vel agere equum. XII. infertur
 resolutio † totius huius difficultatis. s. per ver. 25

bum, arma, in huius cap. contextu positū prohi-
 bentur sola, & omnia arma bellica, tam defen-
 sionis, quam offensionis causa parata: quæ sua
 fabricatio, vel intentio animi deferentis, actu,
 vel virtute in præliū destinat: Quo tota hæc dif-
 ficultas resolvitur. XIII. infertur non in-
 cidere in has censuras, propter delationem armo-
 rum, eos, qui deferrent Sarracenis scalpella, siue
 cultellos parvulos ad aptandas pennas, neque a-
 lios cultros fictos ad scindendum panem, quorū
 in prælio non est usus. Quoniam nō sunt arma,
 per prædicta. Qui tamen talia deferrent dolo
 malo, vel sine dolo malo, lata tamen culpa, per
 incogitantiam, tantam gladiolorum copiam de-
 ferendo, ut vir quilibet prudens vereri posset,
 quod eos in talia arma conflarent ad impugnā-
 dum Christianos, in hunc canonem inciderent:
 non quia arma deferrent: sed quia utilia ad bel-
 lum contra Christianos malo animo vero, vel
 virtuali subministrarent, iuxta resolutionem,
 & diffinitionem necessariorum ad impugnā-
 dos Christianos positam in 4. dicto notab. 10.

XIIII. inferitur, [†] deferentes ferrum, vel
 aliam quamcunque armorum materiam, prout
 armorum est materia, non incidere in has cen-
 suras: eo quòd videantur deferre arma: quia nò
 deferunt arma. Quoniam materia armorum,
 quatenus est eorum materia, non est arma. Di-
 xi, quatenus est materia. Quia si quis ferrum
 afferat, vel tradat, quò ipsomet ferro infecto pu-
 gnetur, de numero eorum erit, iuxta dicta su-
 pra in .4. dicto. Dixi, etiam eos non incidere: eo
 quòd deferant arma. Quoniam qui deferunt
 ferrum, incident: eo quòd deferunt ferrum, quod
 expresse hic vetatur, & in notab. sequenti dice-
 tur. Eos autem, qui deferunt materiam aliã ar-
 morum, tunc demum incident, si ea mala men-
 te actuali, vel virtuali, ut ex eis arma contra
 Christianos faciant, deferunt: & alias non, iux-
 ta dicta in .4. dicto not. 10. XV. inferitur,
 eos, [†] qui deferunt equos, vel mulos grandes, qui
 bus Sarraceni egent ad portandum in bello cõ-
 meatum, non incidere in has censuras: eo quòd de-
 ferant arma, ut quidam contendebat. Quia nò

26

27

sunt arma, per prædicta: sed eos, qui deferunt equos, incidere in censuras bullæ cœnæ domini.

Quia ibi specialiter excōmunicantur. Eos autem, qui mulos, in nullas: nisi mala mente actuali, vel virtuali deferant ad bellū cōtra Christianos, per dicēda in. d. notab. 10. Et quæ super clausula cœnæ domini extra repetitionem dicam.

28

XVI. T̄cos itē, qui secures, rastra, ligones, periticas, & id genus alia rustica, vel aliarum mechanicarum artium instrumēta etiam ex ferro confecta deferunt ad Sarracenos, non incidere in has censuras: eo quod arma deferant. Quia hæc nullo modo sunt arma, neque intentione fabricantis, neque intentione assumentis: nisi ea mente deferantur, ut eis Christianos impugnet, vel se defendant ab eis. Quoniam tunc essent arma intentione subministrantis, vel assumentis. An autem alio nomine, quàm quia deferant arma, incidant in has censuras? Respondeo incidere, si ea mala mente actuali, vel virtuali subministrant Sarracenis ad impugnandos Christianos, vel se defendendum ab eis, faciendo solum

Vallum, murum, vel alia in prælium, vel bellum
 opportuna. Quia subministrant necessaria, vel
 vitia ad impugnandos Christianos eo animo ma-
 lo actuali, vel virtuali, ut eos impugnent, iux-
 ta resolutionem ponendam in. 4. d. notab. 10.

VI. Notab, quòd delatio ferri ad Sar-
 racenos prohibita est: sed non ob hoc
 alia armorum materia, licet ob aliud
 sic. &c.

SVMMARIA.

- 1 Ferri delatio ad Sarracenos prohibita, tã
 infecti, quàm facti. n. 2. Et quid infectũ, cõ-
 tra Syluest. n. 3. Sed ob hoc alia armorũ ma-
 teria, non. n. 5. nec clauiculi, gladioli, &c. n.
 12. nisi. &c. n. 13.
- 4 Aurum, vel argentum infectum, vel factũ
 quid: & neutrum hic specialiter prohiberi
 n. 9. nec materiam ferri. n. 10. Sed generali-
 ter sic, si mala mente, &c. n. 11.
- 6 Lex poenalis de vno frequenti ad aliud ra-
 rum extenditur, cum est eadem ratio: alias
 non. n. 7.
- 8 Ferri delatio peior, quã alterius materia.

- 1** **S**EXTO principaliter noto verbū, ferrū, †
 Ad hoc quòd delatio ferri ad Sarracenos est
 hic verita. Idipsū probatur in.c. Ad liberā dā.
 infra cod. & in.d. Extr. Multa. & in clausu-
 la processus cœnæ Domini, ubi idem verbū cō-
2 stanter repetitur. Ferrum intelligo † factum,
 vel infectum, per .l.2.C. quæ res ex por. non deb.
 Quod etiam Angel. à Clauasio ubi supra di-
3 xit. Per ferrum autem infectum † non rectè in-
 tellexit Syluest. Venam ferri, siue terrā, ex qua
 ferrum conflat. Quoniam sicut per argen-
4 tum infectum, & per aurum infectum † intel-
 ligimus argentum, vel aurum, ex quo nihil est
 formatum. l. Cum aurū. l. Et si nō sint. §. Ar-
 gento facto. & §. Infecti. & l. Quintus Mu-
 sius. ff. de aur. & argent. & adeò quidem, ut
 vas argenteum fractum non dicatur. argentū
 factum. d.l. Quintus. §. Cum aurum. Ita &
 per ferrum infectum imperator in. d.l.2. intel-
 lexit ferrum, ex quo nihil aliud formatū esset.
 Quod, meo iudicio, rectè intellexit Angel. dñs
 in hæc verba scripsit: Per ferrum factum intel

ligi ferrum tantum, per quod possent pugnare
 vel se munire. Quia brochete, & similia, non
 credo, sunt sub ipso comprehensa. Caietanus autē
 vir eruditione, & acrimonia ingenij spectabilis,
 cui hactenus assensu, videtur nunc mihi perpen-
 dēti penitus eius dicta secum pugnare. Quia
 primo sentit verbo, ferrum, posito in. d. pro-
 cessu, præcipuam materiam armorum compre-
 hendi, significans aliam materiam armorū non
 contineri. & qua ratione ibi non contineretur,
 eadem quoque hic non contineretur. Deinde ait,
 per verbum, prohibita, positū in. d. clausula com-
 prehendi omnem materiam primariam, & se-
 cundariam armorum. Quod nequit esse verū,
 nisi ea hic, & in. d. c. Ad liberādam, esset pro-
 hibita. Quia verbum, prohibita, illius clausule
 solū intelligitur de prohibitis in his capitulis sim-
 pliciter, id est, quoad omne tēpus, & locū prohibi-
 tis: Ergo secundum eum illa secundaria mate-
 ria hic prohibetur, & non nisi per verbum, fer-
 rum: Ergo contraria sentit ibi vir doctissimus
 s. per verbum, ferrum, intelligi omnem mate-

riam omnium armorū, & tantum primariā,
& precipuam eorum, que sunt contraria.

- 5 Quare cum [†]mente Angel. cōcordans, & paulo clarius loquens dico, per ferrum intelligi omne ferrum tam factum, quā infectum, & solū illud. Per factum intelligendo ferrum, ex quo aliquid fabricatum est: per infectum verò, ferrum ipsum in massa, vel lamina extensum, vel conglobatum, & non vena ferrineque alia materia armorum. Primo quidem, quia vna sola armorum materia. s. ferrum hic prohibetur. II. quòd hæc constitutio est pœnalis, & pœnalissīma: & ideo restringenda. l. De interpretatione. ff. de pœn. c. Pœne. de pœnit. dist. 1. Nec iuuat respondere id, quod ipse alias respondebam. s. [†]quod hic exprimitur ferrum, tanquam frequētissīma armorū materia: & quòd constitutio pœnalis loquens de vno, eo quòd id frequentius contingit, non excludit aliud, in quo est eadē ratio: sed rarius accidit, iuxta glo. singul. & receptam Clem. 1. verb. Præsidentes. de rescript. Non, inquā, iuuat hæc respōsio. [†]Quo
- 6
- 7

ni non est eadem ratio de ferro, & alia armorum materia: siue quòd hæc sit eorum præcipua: siue quòd nequeunt tã dura arma fieri ex alia: siue quòd alia armorum materia magis abundabant Sarraceni tempore huius concilij saltem, quàm hæc, quæ eorum præcipua est. III. mo ueor, quòd hic, & in. d. c. Ad liberãdã. & in. d. Extrauag. & in. d. processu continenter exprimitur, ferrum. Et quàmuis iam inde à Martino quinto quotannis fulminetur ter, secũdum glo. Clem. a. de iud. vel saltem semel nostra ætate, secũdum Cardi. & Anan. in. c. Quod olim infra. eod. Nunquam tamen vllus Roma. Põtif. adiecit ei, vel aliã materiã. IIII. facit, quòd licet peccatum sit subministrare Sarracenis aliã materiã armorum: non tamen est tam grande, ac ministrare ferrum, vt palam est. Postremo, quòd omnia iura exprimũt, ferrũ, nõ obstãte, quòd exprimant arma, & ecõtrario: satis clare per id significãdo, quòd appellatione armorũ non venisset ferrum: neque appellatione ferri arma, ex alia saltem materia, quàm ex ferro fa

Etia. At certè tanta, & maior ratio suaderet,
 vt appellatione armorum veniret in tali mate-
 ria ferru, & alia materia armoru: quàm quòd
 appellatione ferri veniret alia materia ab eo di-
 uersa, vel terra vnde ferrum conflatur: Ergo
 nihil tale veniet. Facit, quòd appellatione ligna-
 minum galearum, vt in notab. seq. dicemus, non
 comprehenditur omnis galearum materia: sed
 solum lignea. Concludo igitur, appellatione, fer-
 ri, comprehendì hic, & in processu coenæ Do-
 mini, & alijuribus præcitatis, omne, & solum
 ferrum factum, vel infectum, quatenus est me-
 diatè, vel immediatè vtile bello, declarando ver-
 bum, infectum, vt supra.

Ex quo infertur primo, non comprehendì hic
 argentum, † neque aurum, neque cuprum, neque
 auricalchum, neque stagnum, neque plumbum,
 9 neque vllum aliud metallum. Neque fraxim,
 neque coryli, neque aliæ arbores hastis, & cly-
 peis ligneis fingendis aptæ. Non item vena fer-
 ri, seu terra, quæ in ferrum conflatur. Quoni-
 nihil horum est ferrum factum vel infectum.

II. inferitur, eos, qui hæc, & id genus alia me-
 diatè, vel immediatè bello vtilia Sarracenis de-
 ferunt, non incidere in censuras bullæ cœnæ Do-
 mini, propter prohibitionem ferri in eo factam:
 imò neque propter verbum prohibita, † nisi cū
 ea mente formali, vel virtuali deferunt, ut eis
 in bello cōtra Christianos utantur: tunc autē sic,
 iuxta dicenda in .4. dicto, notab. 10. & corol. 10.
 eiusdem. III. inferitur, neque etiam eos, qui de-
 ferunt Sarracenis † clauiculos, quos (ut opinor)
 Angel. appellat, brochetos, & scalpella, seu gla-
 diolos ad pennas aptandas, & cultellos, & diuer-
 si generis fibulas ferreas, & id genus alia, nō in-
 cidere in prædictas cēsuras. Quoniam et si sunt
 ferrum factum: non tamen sunt ferrum media-
 tē, vel immediatē vtile bello. Quia et si snapte
 natura mediatē vtilia sunt bello: non tamen sunt
 secundum prudentis viri iudicium. Quia non
 est credendum, Sarracenos eis esse in bello vsu-
 ros: nisi † tātam multitudinem eorum quis de-
 ferret, ut vir prudens meritō vereri posset, ne
 eis in vera arma cōflatis in bello vterentur. Tūc

enim ob intentionem malam virtuales incidere-
rent, licet formalis abesset, iuxta dicenda in præ-
dicto notab. 10. 4. dicto, & corol. 10.

VII. Notabile, quod verba illa: li-
gnamina galearū, barbara sint, & quid
contineant, cū multis nouè declaratis.

SVMMARIA.

- 1 Barbaris verbis sæpe Romanū Pontifi. vti,
& ius Pontificium magna ex parte Gothi-
cum. n. 7. & cur. n. 5. præsertim hic. n. 9. non
tamen abuti sacra scriptura. n. 11.
- 2 Lignamen, pro ligno, barbarum: & pro, li-
gnamina malè nouè repositum, ligamina,
n. 3. & impudenter. n. 4.
- 12 Lignaminū latior prohibitio in bulla coe-
næ, quàm hic: & circa sub eis contenta do-
ctores longe varios esse: licet parum atten-
to idem sentiant. n. 13. & resolutio per plu-
ra dicta, n. 14.
- 5 Galea, pro specie naui barbarum: & fuisse
triremes, quinqueremes: imò & ordinum
12. 20. 30. & 50. n. 6. & galeas ad bellum aptio-
res, vbi, & quare. n. 15.

- 10 And. Alciatus miraculum nostræ ætatis literarium magna cum iactura literarum mortuus.
- 16 Galearum materiam omnē neque hic neque in processu coenæ Dñi phiberi: & ita nec stupā, picem, &c. n. 17 nisi, &c. n. 18. galeas autem sic, hic, & ibi. n. 20. & naues in processu, & in. c. Ad liberandam. infra co. n. 22. & ligna fraxinea, & corylea, & similia: & alia trunca, vbi, & ad quem locum, & per quæ iura prohibita.
- 19 Intellectus declarationis Grego. 9. nouus.
- 21 Materia vetita, vetatur factum ex ea, non contra.
- 23 Ligna fraxinea, & corylea oblonga, & similia, & alia trunca, vbi, & ad quem locū, & per quæ iura prohibita.

SEPTIMO principaliter noto verba illa: lignamina galearum, ex quibus duo colligo. Alterum quidem extra materiam principalem cap. Alterū verò intra eam. Id, quod extra eam colligo, est, Romanos Pontifices frequenter dictiones barbaras, & ex vulgari ser-

mone desumptas sermoni suo Latino miscere so-
 2 lere. Hæc enim duo verba: lignamina galca-
 rum, barbara sunt. Quauis enim verbum, li-
 gnum, planè Latinum sit: vnde fit, ligneus, &
 ligneolus, pro eo, quod ex ligno est: & ligna-
 rius, pro eo, quod ad lignum pertinet: & ligni-
 le, pro loco, vbi ligna seruatur ad comburendū:
 & lignosus, pro eo, quod duritiem ligni refert:
 & lignari, pro, ire ad secanda, vel deportada li-
 gna: vnde lignatio, & lignator. Lignamen ta-
 2 men n. quã videtur esse apud emendatè loquen-
 tes. Apud tamè Alex. hic, & Innoc. in. c. Ad
 liberandam. infra cod. & Clem. 5. in Extraua.
 Multa. de iudæ. & in processu annuo diei cœ-
 2 nae Domini: & in cõmentarijs omnium recen-
 tionũ passim vsurpatur pro materialignea ga-
 leis fabricandis idonea. Quauis quidam libri
 3 nouè excussi pro lignamina, habeant, ligami-
 na: quos qui emendauit, latinitati quidem ver-
 borum consuluit, cum ligamen, pro, ligamento,
 vel ligatura, apud Columellam sit: menti tamè
 concily non satisfecit. Quoniam ea nõ fuit, ex-

primere ea, quibus ligantur galeæ: sed materiam, ex qua fiunt, ligna. s. quæ voce barbara dixit lignamina, ut etiam satis constat ex Platina in fine vitæ Alexand. 3. qui præfuit concilio, in quo hæc statuta fuere. Facit, quod eodem verbo usus fuit Clem. 5. in Extrauag. 1. de iud. Eodem item utuntur omnes Romæ. Pontif. in bulla cœnæ Domini. Quæ^t arguunt impudentiæ fuisse, mutare illud: & temeritatis ubiq; iã hodie grassantis eorũ, qui adamussim putant se omnes facultates callere, simul ac verborũ, quibus scriptæ sunt, significationem callent. & satius putant rem sermoni, quàm sermonem rei cedere, contra. c. Intelligentia. quod parum ipsi venerantur, de verbo signi. Eicet ite verb. ^t 5
 galea, penult. breui plane latinum sit, cũ pro capitis munimento accipitur, iuxta illud Plinij lib. 7. c. 55. Galeam, gladium, & hastam Lacedæmonij inuenere: unde galeare, pro galeam induere: & galcatus, pro galea indutus. Verbu^m tamen, galea, pro eo genere navis, quod remis agitur, quales sunt biremes, triremes, quadrire-

6 mes, & quinquemes, † siue duodecim ordinū, quales habuit Alexander magnus: vel quindecim, quales Ptolomæus Sot.: vel triginta, quales Demetrius Antigoni: vel quadraginta, quales Ptolomæus Philadelph. vel quinquaginta ordinum, quales Ptolomæus Philopator, autore Plinio lib. 7. c. 56. Nullibi, inquam, verb. galea, pro his apud emendatè loquentes inuenitur. Quāuis glo. sing. in. c. Ad apostolicæ. de re in di. lib. 6. in verb. in galeis. posteritati scripserit illū versicul: Armo caput galea, pelagus percurro galea: quo docuit eam differētiam inter id, quod illa vox significat penult. breui, & inter id, quod penult. longa.

7 Est igitur satis, imò plus satis certum, Romano Pontif. suas constitutiones Latinè cōpositas dictionibus barbaris, & Gothicis respersisse. Et adeò quidem, vt † non erubuerit Laurentius Valla dicere in proœmio lib. 3. Elegant. ius pontificium, siue canonicum ex maxima parte Gothicum esse. Quod tamen verum non est. Causa verò, quare aliqua ex parte tale sit, illa vide-

tur esse, quod postquã † Gothi, & V uandali se
 mel, iterum ꝑ, Italia influentes Romam cœpe-
 runt: ut imperium eorum: ita linguam quoque
 victi acceperunt: & quod sanctissimi patres o-
 rationis perspicuitati, quæ maxima debet esse,
 legi. c. Erit autem lex. 4. dist. magis, quàm or-
 natui, & puritati tribuere voluerunt. Adde,
 quod † in proposito nostro peculiaris interuenit
 ratio vtendi illa voce barbara, galearũ. Quia
 vix inuenias aliã solam Latinam, quæ sola, &
 omnia, quæ illa, significet: Et si sciam esse vo-
 cẽ nauis longa, & vocem, triremis, & id genus
 aliæ. Quod est in causa, ut ipse quoque eo vti de-
 creuerim: præsertim quod loquendum est, ut plu-
 res, & sentiendum, ut pauci, secundum Aristo-
 tele. 1. Topi. c. 2. Sic & Iurisconsulti, quos tãto
 pere laudat ibidẽ ipse Laurẽius, multa vulgari
 loquẽdi cõsuetudini tribuerũt. Nã & exorcisa-
 re, pro, cãt. amiribus mederi in. l. 1. ff. de variis,
 et extraor. cogn. et liberũ, pro, filii numero sin-
 gulari, in. l. Ius cognatiõis. ff. de pact. dixerũt:
 & denaria, neutro genere, & alia plurima,

10 que in fine lib. 4. de verb. signi. admonuit An-
 dreas† Alciat. qui non sine magna omnium li-
 terarum iactura hoc anno è vita decessit, vir
 dignissimus, qui omnium studiosorum, & peri-
 torum lachrymis defleatur. & pijs precibus ad-
 iuuetur. Quippe quem Deus Opt. Max. pro mi-
 raculo eo nomine nostro seculo dedit, quid tam ab-
 solutam Græci, Latini; sermonis cognitione
 cum tam absoluta iuris utriusque prudentia, &
 totius historię lectiōe, & memoria cōiūxerit,
 ut etiā omniū harū facultatū summates multa
 summa ab eo nouè admonitos, doctosq; esse fa-
 teantur. Vtinam eius cōsuetudine, & colloquio
 ita fruatur in cælis, ac eius iudicium, eruditione,
 & stylum suspicio, & veneror interris. Amē.

11 Addo tamen primo, quòd licet utcumque fer-
 ri possint, † qui bona fide, etiam plus satis d. Etio-
 ni Roman. Pontif. detrahant, quo meliora le-
 ctoribus persuadeant; illi tamen, qui hoc faciūt,
 ut leges pontificie, eademq; sacrosancta cū au-
 tore eorū contemptui habeantur, nullatenus sunt
 tolerandi. c. Nulli fas. & c. Si Romanorum. 19.

dist. Grauisimè item reprehendendi qui au-
dit dicere, Roma. Pontif. abuti sacra scriptura
in suis canonibus: quod s. b. iliter de more resel-
lit Thomas de Vio in. q. ult. lib. 27. q. vi in repe-
c. In Leuitico. de panit. dist. 1. not. 23. dicimus.

Alterum, quod ad materiam huius. c. colli-
go^t ex prædictis verbis, est, de lationem lignami-
num galearū ad Sarracenos prohiberi. Quod 12
ipsum repetitur in. c. Ad liberandam. infra co.
Et in. d. Extrauag. Multa. In processu autē
cenæ Domini non additur verb. galearum: sed
simpliciter prohibetur delatio lignaminum. Et
ideo rectè ait Angel. à Clauasio. in verb. Exco-
municatio. 5. §. 1. per illam clausulam compre-
hendi quæcumque ligna, per quæ naues, galeæ,
aut aliæ machinæ bellicæ possent fieri ad impu-
gnandum Christianos, vel defendendum se ab
eis: Nō autem alia, quæ solum igni fouendo, vel
alicui alij simili actioni à bellicis remota essent
idonea. Syluester autem, † qui parum attento le- 13
ctori videri potest concordare cum eo, ait, per
verba huius. c. comprehendendi omnia lignamina,

velligna, que ait Angel. contineri sub clausu-
 la dicti processus. Quod tamē longe diuersum
 est à dicto Angel. Nam hic ponitur verbum li-
 gnamina, cū determinatione galearū: Ibi autē
 absolute. Quod autem Syluest. id sentiat, pa-
 tet. Quia non refert tenorem prædicti proces-
 sus: sed solum huius. c. c. Ad liberandā. Et
 licet etiam referat tenorem Extrava g. Mul-
 ta. Vbi hoc verbum etiam ponitur absolute, sicut
 in d. processu: tamen illa Extrava g. est localis:
 Et ideo ex illa non potest elici probatio quoad
 omnia loca, vt ille elicit. Glo. verò in Extrava.
 Copiosus. de Iud. Ioh. 22. in verbo, Lignamina,
 sentit, per illud verbum simpliciter prolatum, vt
 ibi fertur, solum includi ea, ex quibus galeæ, Et
 alia nauigia fieri possunt. Caieta. autem Vbi su-
 pra sentit, per verbum lignamina, tantū prohi-
 beri materiā galearum, Et nauium præcipuā.
 Quoniā ea sola per illud verbum prohiberi ait
 in d. processu. Materiam autem secundariam
 s. vela, Et sartias, vt eius verbo utar, Et alia
 prohiberi, per verbum: alia prohibita, positum in

in illo processu. *Ipse vero arbitratus aliquando omnes hos patres fere idem dicere, omnes probabam. Nunc autem attentius rem perpendens† dico primo, Angelum recte dicere: eo quod, licet nemo animadvertent, in processu simpliciter prohibetur deferri lignamina, sine ulla mentione galearum: At constat, ligna extruendis alijs machinis bellicis, quam galeis, vel nauibus esse lignamina: Ergo omnia illa prohibentur. Facit, quod per de tractionem verbi, galearum, quod restringebat verbum, lignamina, videtur. c. hoc ampliatum, per illum processum. Dico secundo, labi glo. predictam Extravag. Copiosus. quatenus verbum, lignamina, simpliciter prolatum restringit ad ligna galearum, & nauigiorum tantum. Dico tertio, labi etiam Syluest. quatenus putauit, dispositionem huius. c. tam latam esse in hoc, ac dispositionem dictae clausulae dicti processus: cum palam sit, verbum, lignamina, simpliciter prolatum, ut in. d. clausula profertur, esse genus ad verbum, lignamina, galearum, in text.*

nostro positum: cum omnia lignamina galearū
 sint lignamina: non contra, omnia lignami-
 na sunt lignamina galearum. Dico. 4. per dis-
 positionem huius. c. comprehendit sola ligna ex-
 truen-
 dis galeis, siue nauibus longis, quas vulga-
 ri sermone, galcras appellamus, idonea. Tum,
 quia non omnis nauis est galea, vt hoc. c. & c.
 Ad liberandam. infra eod; probant. Tum, quod
 si concilium de lignis cuiuslibet nauis fabricanda
 aptis intelligere voluisset, dixisset vti que li-
 gnamina nauū, expresso nomine generis: quo
 postea infra est vsus, dum ait: nauium piratica-
 rum, arg. c. Ad audiētiam. de præscriptio. Tū,
 quia postea concilium generale in. d. c. Ad libe-
 randā. eisdem verbis est vsus. Et postea cum
 hanc dispositionē voluisset et Clem. 5. in. d. Extra-
 uag. Multa. ampliare quoad terras Aegypti,
 vt etiam ampliaret quoad hoc, sicut & quoad
 aliquod alia abstulit verbum, galearum. Tum,
 quia (vt prædixi) ideo voce illa barbarā galea-
 rum vsus est concilium, quod non occorrebat
 alia Latina, que omnia, & sola, que illa barba

ra significat, satis perspicue saltē exprimeret:
 Cum tamen si omnia nauigia, vel naues compre-
 hendere voluisset, multæ tales Latine occurrif-
 sent. Tum, quod non est eadem ratio de lignami-
 nibus, vel lignis galeis fabricandis aptis, & de
 alijs. Cum galeæ ad bellum nauale † in mari me-
 diterraneo, in quo solo tēpore huius concily Chri-
 stiani cum Sarracenis pugnabāt, aptiores sint; 15
 quam naues onerariæ: Imò earum vsus prima-
 rius ad id tantum tendit: cum tamen aliarū pri-
 marius ad alia sit. Et ideo dispositio pœnalis de
 vna specie nō includet aliam: etiam si sub signi-
 ficatione larga contineretur. Tum, quod audio,
 Aphricanis esse quidem copiam lignorū ad fa-
 bricandas naues paruas aptorum: non autem ad
 faciendas longas, & galeas. Tum denique, quod
 in notab. præcedētī diximus, per prohibitionem
 ferri nō prohiberi omnem armorum materiã:
 sed ferream tantum. Dico, s. labi etiam Caieta,
 quatenus sentit, per verbum, lignamina, positū
 in clausula processus solum includi lignamina
 galearum, & nauum. & non aliarum machi-

narum bellicarum ad offendendum, vel defendendum aptarum. Quatenus itē putat, per verbum, prohibita, positum in illa clausula processus coenae Domini, intelligi omnem aliam galearum, & nauium secundariam materiam. s. vela, sartias, &c. Quoniam si talis materia secundaria per verbum, lignamina, simpliciter ibi positum non includitur, minus includentur per verbum, lignamina galearum, positū hic & in. d. c. Ad liberandam. Quod est minus generale. Et si per haec verba, lignamina galearum hic, & ibi posita, non comprehenduntur, per nulla alia horum cap. comprehenduntur: & per consequentem non dicuntur prohibita per haec cap. Et cum verbum, prohibita, positum in d. clausula referatur ad prohibita in his, consequitur, quod si per verbum, lignamina galearum, non comprehenduntur, neque comprehenduntur per verbum, prohibita.

16

Concludo igitur. 6. † quod per verbum, lignamina galearum, positum hic, & in. d. cap. Ad liberandam. solum prohibentur ligna galeis fa-

bricandis apta. Per clausulam autem processus
 cœnæ Domini prædictæ omnia ligna apta qui-
 buscūq; machinis bellicis struendis ad off. dedū,
 vel defendēdū mari, terræue: nō autē alias mate-
 rias armorū, galearā, vel nauū secundarias. Ex
 quo infertur primo, nō incidere in cēsuras horū 17
 cap. eos, qui stupā, † canabim, picē, filā, & clauu 18
 los deferunt Sarracenis. Quia, licet ad adifi-
 cationē galearum, & nauū pertineant, & sint
 quædā eorū secundaria materia: non tamē sunt
 lignamina. Intelli gotamen hoc, † nisi ea men- 19
 te formalis, vel virtualis deferantur, ut sint eis
 materia secundaria earum, quibus postea impu-
 gnēt Christianos. At tunc nō incidēt, propterea
 quod prohibeātur per hæc verba, lignamina ga-
 learum: sed quia generatim hic, & in. d. c. Ad
 liberandā. statuitur, ut omnis, qui ea, quæ sunt
 mediatē, vel immediatē vilia bello faciēdo con-
 tra Christianos hac mēte defert Sarracenis sit
 excōicatus, ut in. 10. not. latē dicitur. II. infer
 tur ex hoc, iuricōsonātiſsimā fuisse declaratio-
 nē illā, qua fertur Gregorius. 9. declarasse, non

incidere in censuras horum cap. eum, qui con-
 tenta in coroll. preced. ad Sarracenos defert, ni-
 si malo animo contra Christianos, vel in perni-
 ciam terre sanctæ deferret. Fuit enim mens di-
 cere illorum delationem, sine malo animo nõ es-
 se prohibitam specialiter in his capitulis: sed ge-
 neraliter sic, si malo animo fieret. Sicut & om-
 niũ aliorum ad bellum mediatè, vel immedia-
 tè utiliũ delatio hoc animo formali, vel virtua-
 li esse prohibitam in. d. notab. 10. demonstrabi-
 mus. III. infertur, ¶ eos, qui galeas deferunt
 Sarracenis, esse excommunicatos, tam per hoc
 c. & d. c. Ad liberandam. quàm per clausulam
 dicti processus. Quia qui defert galeam, ligna-
 mina galeæ defert, & non qualiacunque: sed li-
 gnamina ligata in galeã, & cõpacta: quo mo-
 do utiliora sunt, quàm soluta, & impacta. Tũ,
 quòd licet prohibito eo, quod ¶ ex aliqua mate-
 ria fit, non censeatur prohibita materia: vt pro-
 hibitis armis, non censeatur prohibita armorum
 materia, si nihil aliud prohibitionis extensiuum
 interueniat, vt per dicta in. 5. & 6. notab. pro-

batur. Prohibita tamen materia rei alicuius
 artificialis, eo sine, ne ipsa res habeatur, cense-
 tur res ipsa prohibita, & à fortiori. Quia pro-
 pter quod vnumquod iure tale, & illud magis,
 Authen. Multo magis. C. de sacrosanct. eccles.
 c. Cū in cunctis. de electio. & eleganter deter-
 minat Petr. ab Anch. in. c. Ad liberandā. infra
 eo. col. i. Tū, quia qui galeā, & lignamina galeæ
 defert lignamina defert, argumēto ab inferiori
 ad suum superius affirmatiuè: quod validissi-
 mum est, secundum Bald. receptum in. l. Conuen-
 tualam. C. de episcop. & cleri. Ergo etiā erit
 excōmunicatus, per dictam clausulam, quæ ex-
 cōmunicat deferentes lignamina, sine additio-
 ne. IIII. inferitur, † etiā deferentes naues es-
 se excōmunicatos: sed non per hoc. c. sed per. d.
 c. Ad liberandam. & per. d. clausulā. Per. d. c.
 quidē, Ad liberandam. quatenus vendentes na-
 ues excōmunicat: & licet excōmunicato defe-
 rente non videatur excōmunicatus solum ven-
 dens, vt hoc. c. cum illo coniunctum probant:
 tamen e contrario excōmunicato vendente na-

nem Sarracenis, ne deferatur eis: à fortiori vi-
 detur excommunicatus deferens: Sicut in coroll.
 precedenti dicebam, quod licet prohibita aliqua
 fabrica, ipsius materia non videatur prohibita,
 si aliud non interueniat: Tamen prohibita mate-
 ria alicuius rei, ne res ipsa habeatur, à fortiori
 videtur ipsa res prohibita. Quod autem per di-
 ctam clausulam excommunicetur, patet. Quia il-
 la excommunicat deferentes lignamina: At qui
 naues defert, lignamina quoque nauis, quibus
 compacta est, defert. Quia ex lignis, vel ligna-
 minibus constat illa. l. Inter stipulantem. §. Sa-
 cram. ff. de verb. Et excommunicans deferentes
 materiam certæ rei, à fortiori videtur excom-
 municare deferentem ipsam rem ex ea factam,
 iuxta prædicta, & illam determinationem Pe-
 trini. d. c. Ad liberandã. col. i. At clausula præ-
 dicta excommunicat deferentem lignamina: Er-
 go. V. infertur decisio illius quæstionis: An
 qui ex mōtibus Cantabricis inter plurima ligna
 23 truncat igni fouendo tantum apta, multas fra-
 xinos, & corylos proceras, teretesq;: sed indola

tas, vixq; dimidiatū pedem crassas, idoneas tā
 igni fouendo, quàm fabricandis hastis, & lan-
 ceis: non tamen naubus, detulit Alexandriam
 Aegypti, incidisset in censuras huius canonis,
 processusq; coenae Domini? Respondendū enī est
 primo indubiè incidisse in cēsuras Extra. Olim.
 Nicolai. 4. infra in notab. 10. cor. 13. relatæ: et in
 Extrauag. Multa. de Iudæ. ratione omnium li-
 gnorū illorum, tam truncorum, quàm aliorum.
 Quia illæ feruntur in omnes Christianos defe-
 rentes quasunque merces, siue bellicas, siue alias
 in Alexandriam, & alias terras Aegypti. Di-
 co secundo, quòd si in alia loca Sultani, vel Tur-
 cae detulisset, etiam incidisset in cēsuras. d. Ex-
 trauag. Olim. Nicolai. 4. iuxta dicta in. d. co-
 rol. 13. Dico tertio, non fuisse eum incursum cen-
 suras huius canonis, & d. c. Ad liberandam. si
 ad alia loca aliorum principum Sarracenorum
 detulisset, ratione lignorum truncorum, & re-
 bus bellicis inutiliū: imò neque ratione aliorū, si
 mens mala tam virtualis, quàm formalis iuuan-
 di eos contra Christianos defuisset. Quia nō de

ferebat arma, neque ferrum, neque lignamina
 galearū specialiter hic, & in. d. c. Ad liberan-
 dam. prohibita, neque alia bello vtilia mala men-
 te: quod requiritur, ut dicatur generatim pro-
 hibita hic, & in. d. c. Ad liberandam, iuxta re-
 solutionem notab. 10. in. 4. dicto. n. Dico. 4. eum
 incidisse in cēsuras processus coenae Domini, &
 in easdem incisurum fuisse, ad quoscunque Sar-
 racenos detulisset, non ratione lignorum, trun-
 corum, & ad bella inutilium: sed ratione alio-
 rum, ex quibus arma lignea effici potuerunt.
 Quoniam et si nō detulit ferrum, neque arma,
 neque lignamina galearū: detulit tamen li-
 gnamina, ex quibus arma fieri poterāt: & pro-
 cessus coenae Domini generaliter excōmunicat
 deferentes lignamina, sine additione, galearū,
 ut suprā dictum est, & declaratum.

VIII. Notab. qui dicantur submini-
 strantes, vel deferentes prohibita Sar-
 racenis: & quid inter illa distet: cum
 multis quotidianis ex eo illatis.

S'VMMARIA.

- 1 Deferre, & subministrare, an sint idem.
- 2 Arma, & necessaria subministrantium dif-
finitio, & declaratio. n. 3.
- 4 Intellectus quatuor illius Apostoli. de his,
quæ foris sunt, nihil ad nos.
- 5 Infideles non continentur hic, & cur. n. 6.
& qua lege, & à quo punientur. n. 8.
- 7 Excoicationis solus Christianus capax.
- 9 Excommunicatur nemo lege, nisi lethali-
ter peccans.
- 10 Mens mala actualis, & virtualis.
- 11 Excommunicationem impedit interdum
id, quod non peccatum lethale.
- 12 Delatio vetitorum à delatione aliorum dif-
fert, & etiam à subministratione eorundem,
& à venditione. n. 13.
- 14 Intellectus nouus huius. cap. & cap. Ad li-
berandam. n. 15.
- 16 Subministrare genus ad deferre, & finitur
n. 2. & continet vendere. n. 18. & permitte-
re extrahi de portu. n. 20.
- 17 Agi, portari, ferri, vt differunt secundum iu-
risconsultos.
- 18 Lex poenalis de strictè significato, ad lar-
gè significata extenditur quando.

- 21 Deferunt qui in aliud delata tradunt, etiã donando. n. 22. & permutando. n. 23. & cooperando. n. 24. non autem portando de vna terra Sarracenicã ad aliam, nisi, & c. n. 27. neque portãdo Sarracenos ipsos armatos. n. 28. nec qui deferunt, & non tradunt. n. 29.
- 25 Ignorantia, quæ excusat, & quæ necessitas: n. 26. & quæ paruitas. n. 30. & quæ gratitudo. n. 31.
- 32 Excõmunicatio hæc nõ semper reseruata.
- 33 Excommunicationẽ hanc incurrunt transfuga, & arcẽ, oppidum, vel speculam tradens, & se dedens, & arma perdens, quando. n. 34.

OCTAVO Principaliter noto verbum, *deferant*, † ex quo duæ difficultates videntur colligi aduersus summarium nostrum. Altera quidem, quòd est nimis amplum: eo quòd includit omnes subministrantes hic vetita Sarracenis: cum tamen contextus huius. c. solos deferentes videatur includere, qui multo pauciores sunt, quàm subministrantes. Quia vendentes tantum non videntur deferre, vt singulariter

probat. c. Ad liberandam. infra eod. in versic.
 Eos etiam. quos tamen nemo dicat non submini-
 strare. Altera verò. quòd summarium include-
 re videtur etiam infideles deferentes: cum ta-
 men contextus hic solos Christianos includere
 videatur. Tum. quia de his. quæ foris sunt. nihil
 ad nos. i. ad Corinth. 5. c. Multi. 2. q. 1. c. Gaude-
 mus. de diuort. Tum. quia illi excommunicari
 nequeunt. cum non sint Christiani. cap. Omnis
 Christianus. ii. q. 3. tradit Domi. receptus in
 cap. Romana. §. final. de senten. excomunica.
 lib. 6. Et per hoc. c. excommunicantur ei con-
 trauenientes.

AD soluendas has duas difficultates. quæ præ-
 dictam nostram summam. quoad verbum sub-
 ministrantes. impetunt. inquiruntq; quos cõpre-
 hendat. quidq; inter illud. & verbum. deferen-
 tes. distet. dico. me non parum super hoc cogita-
 se. ac tandem multa. quæ in hoc scribebã. in hanc
 breuem diffinitionẽ resoluisse. s. hoc verbo cõ-
 tineri Christianos solos. & omnes. qui lethaliter
 peccant in deferendo hic spectatim vetita Sarra

census, quacunq̄ue id mente faciant, vel submini-
 serando mala mente actuali, vel virtuali, ut a-
 lia tradantur illis ad Christianos impugnandos:
 si timor mortis, captiuitatis, vel cruciatus eos
 non excusat. Dixit Christianos solos. Quonia
 3 arbitror alios etiã principibus Christianis subie-
 ctos, & inter Christianos degentes non contine-
 ri. Non quidem propter illud Apostoli. i. ad Co-
 rinth. 5. † De his, quæ foris sunt, nihil ad nos.
 4 Quia id intelligendum est, quoad excommuni-
 candum eos directè, secundum Calder. in cõs. l.
 2. de Iudæ. sub finem, quod satis sentit Tho. in. d.
 c. 5. lectio. final. vel quoad puniendũ eos alia pe-
 nã spirituali, secundum Dorm. in. c. Multi. 2. q. 1.
 vel quoad compellendum eos ad susceptionem fidei
 dei Christianæ, secundum Aluar. de planct. ec-
 cles. lib. 1. art. 37. vel quoad cogendum eos serua-
 re leges contrarias suis, quas verè, vel falso præ-
 tendunt se diuinitus accepisse, & non sunt natu-
 ralibus contrariæ, ut mihi videor singulariter
 colligere ex. c. Gaudemus. de diuortijs, adiuncto
 c. final. eiusdẽ tit. & c. final. qui filij sint legit.

Non item illa ratione, quod non dicantur proprie subministrare: et ita desit significatio verborum huius. c. neque ideo, quod ecclesia non habeat potestatem, quoad hunc casum in infideles legibus Christianis subditos, sicut in puros laicos: † Sed quia deest intentio mentis concilij eos includendi. Quod deprehenditur primum ex eo quod intentio autoris ex proœmio deprehenditur, l. final. ff. de hered. instit. c. Quia propter. de elect. Et proœmium huius. c. indicat, concilio non fuisse mentem cōprehendendi alios, quam Christianos. Deinde, quod prima, & naturalissima poenarum huius cap. est excommunicatio, † cuius non est capax, nisi Christianus, iuxta. d. c. Omnis Christianus. ii. q. 3. & .c. Romana. §. In universitatem. Vbi Domi. receptus id annotavit, de senten. excōmuni. lib. 6. Postremo, quod multo in hoc gravius Christiani, quam infideles peccant, ut postea dicemus. Et ideo poena contra Christianos imposita non videtur extendenda ad infideles, arg. l. Interpretatione. ff. de ven. & .c. Poena. de poenit. dist. 1. † Ipsi tamen

infideles subiecti catholicis, qui hæc prohibita
 fecerint, poterunt puniri à Cesare in suis terris,
 poenis inductis, per dicta, l. 2. C. quæ res expor.
 non deb. & à rege nostro, & alijs regibus poenis
 legũ suarũ in suis, iuxta ea, quæ Calder. in. d. cõ
 sil. 2. tãgit: et Fel. in. c. 1. limitat. 5. de cõstit. et in
 c. Iudei. 2. infra eo. Et Rom. pontif. nõ solũ qua
 tenus est rex poterit sibi subditos poenis prædi-
 ctæ. l. 2. punire: sed etiã, quatenus Papa est, suos,
 & oēs omniũ regũ, ratione sacrilegij, quod ad-
 uersus Christianũ principatũ admittunt, ut in
 primæ difficultatis solutione tãgebã, arg. eorũ,
 quæ Calder. ubi supra dicebat. Dixi, omnes, ut
 tã summates, quàm infimates. & tã qui Asiã,
 vel Aphricam, quàm qui Europam colunt, com-
 prehenderẽ. Dixi, qui lethaliter peccant, Quo-
 niam non arbitror hic contineri, qui in hoc fa-
 ciendo non peccant, vel non saltẽ lethaliter. Non
 quidem ideo, quòd propriè non dicantur submi-
 nistrare, & ita desit verborum huius cap. signi-
 ficatio: sed quia deest intentio mētis ad cõprehe-
 dendũ eos: Quod colligitur ex eo, † quod nemo in

cidit in excōicationē maiore generaliter à iure
 lata, nisi ob peccatū lethale. c. Nemo. 2. 11. q. 3. et
 affirmat Pal. in. 4. d. 18. q. 1. ar. 2. Adri. in. 4.
 de clauib. q. 3. et nos latius tradidimus in repet.
 c. Inter verba. 11. q. 3. cōcl. 6. corol. 21. n. 480. Et
 conciliū hic inflixit excōicationes ipso iure eis,
 quos cōprehendere voluit. Dixi, in deferēdo hic
 vetita specialiter Sarracenis: ad cōprehēdendū
 deferētes illa, quacunq; mente id faciāt: et siue
 per seipfos, siue per alios. c. Significauit. infra
 eo. Vbi Panor. in not. 4. ab alys receptus id anno
 tauit: & nos latius ibi trademus: et est similis
 tex. in. c. Quod olim. infra eo. Dixi, vel in fa-
 ciēdo vt mala mēte, & c. ad cōprehēdendū oēs,
 qui quoquo modo curāt † mala mēte actuali, vel
 virtuali, vt aliqua vtilia bello perueniāt ad Sar-
 racenos, quibus nos impugnent, vel sese à nobis
 defendāt, iuxta dicēda in not. 10. Vbi de hac mē-
 te mala duplici opportunē agetur. Addidi: &
 timore mortis, captiuitatis, vel corporis crucia-
 tus nō excusantur. † eo quòd arbitrer esse, qui in
 faciēdo predicta nō excusētur à lethali peccato.

10

11

à censura verò sic, arg. c. Si verò. i. versic. Neque ille, de sentē. ex cōmuni. secundum Communem, & verum intellectū. Tamen si Fortunius noster aliter illum tex. intellexit in lib. de ultimo fine, illatio. ii. versic. Quarto infero. de quo in coroll. 13. & in. d. c. Significavit. iterum, atq; iterum dicam.

- 12 Ex quibus infertur primo, † grandem differentiam esse inter delationē vetitorū specialiter ex vna parte, & inter aliam subministrationem eorundem: & delationem, vel subministrationem aliorum ex altera. Primo quidem: quia delatio specialiter vetitorū, quacūque mente fiat, inducit excommunicationem: delatio verò aliorū non, nisi mala mente ad impugnandos eis Christianos fiat. Secūdo, quòd alia subministratio, quàm delatio specialiter vetitorū, si mala mente actuali, vel virtuali non fiat, non inducit excommunicationem: delatio verò sic. Cuius ratio clarior in. 10. notab. reddetur. II. infer-
- 13 tur, † vendentes galeas, & naues Sarracenis, si ne mente mala actuali, vel virtuali non incide-

re in excommunicationem, per hoc. c. Quia non
 deferunt vetita specialiter hic, neque faciunt ma-
 la mente aliquid, quo ad impugnandos Christia-
 nos aliqua eis perveniāt. Incidere tamen, per .c.
 Ad liberandam. infra eod. quod prohibitionem
 specialem huius cap. s. delationis galearum sin-
 gulariter extendit ad venditionem galearum
 & navium, ut ibi, & in notab. 10. infra eod. tan-
 gam. III. Infertur, † prohibitionem gene- 14
 ralem. c. Ad liberandam. infra eod. non esse ge-
 neraliorē, quā sit generalis huius. Quia im-
 pensio consilij, vel auxilij machinis, vel quibusli-
 bet alijs in dispendium terrae sanctae, quod vide-
 tur illud. c. addere, sub praedicta subministratio-
 ne comprehenditur. Quamvis specialis prohibi-
 tio illius. c. sit generalior, qua parte specialiter
 prohibet venditionem galearum, & navium Sar-
 racenis, cum ea hic non prohibeātur specialiter.

III. Verum, & germanum † intellectū il- 15
 lius. c. Ad liberandam. in versic. Eos etiam. ef-
 se, quod illa dictio, etiā, quae ampliatiua, & im-
 plicatiua est, iuxta. l. Etiā. ff. de minor. & Cle-

men. Religiosus. & Clem. 1. de testam. & vtro-
 bique Card. n. 1. non ampliat hoc. c. quoad prohi-
 bitionē generalem: neque implicat super verbo,
 ministrāt, huius. c. sed ampliat prohibitionē
 specialē huius. c. in illo paulo superius, repetitā:
 & tantū super illa implicat. Sic enim habet:
 Excōicamus omnes deferentes arma, ferrū,
 & lignamina galearum: & mox subdit: Eos
 etiā, qui galeas eis vendunt, & naues. Quod re-
 fertur ad verba precedentia illius cap. quæ con-
 tinent prohibitionē specialem huius: et addit ei
 aliā specialem prohibitionem. V. inferitur,
 16 appellatione† ministrantiū comprehendit non
 solum deferentes, baiulantes, portantes, agentes,
 ducentes, trahentes, sed etiam quoslibet quoquo
 modo prædicta mala mente facientes, vt illa ad
 Sarracenos perueniāt, arg. eorum, quæ Alber.
 ait in rubr. C. quæ res expor. non deb. non obsta-
 te differentia, quam Iurisconsultus docuit in l.
 Ferri†. ff. de verb. signi. inter, ferri, portari
 17 & agi. Tū, quia nimis propriā, nimiumq; sub-
 tilem eā dixit ibidem vir doctissimus Alciat.

Quia contextus huius .c. non solū habet, de re-
 rentes, sed etiā, subministrantes: quod est verbum
 valde generale, ut ex Cicerone, Casare, Quinti-
 liano, Columella, & alijs colligi potest, & etiā
 ex .l. i. Si servus extero. Vbi dans nummos di-
 citur subministrare. Et fama consentiens sub-
 ministrat presumptionem .c. Præterea. de testi-
 bus. Et qui alit aliquem, necessaria ei submini-
 strat .c. l. de cohabit. cleri. et .c. final. de magist.
 & .c. Episcopus. & .c. Cum secundū. de præben.
 VI. infertur, appellatione, subministrantiū,
 comprehendit vendentes, permutantes, donan- 18
 tes, & quovis alio titulo ea in Sarracenos trans-
 ferentes. Quoniā quicūque hæc faciūt, submini-
 strat, et in oībus vna est ratio: et ideo, licet latè,
 et impropriè tantū diceretur, subministrare: tū
 cōprehēderetur. Quoniā tūc etiā lex poenalis 19
 de vno casu ad aliū extēditur, secundū Anto. in
 c. fin. de cōsuet. n. receptus à Domi. & Perus.
 in .c. i. de rep. ordi. lib. 6. & ab alijs alibi cōiter.
 VII. infertur, cōprehēdi sub hoc verb. et eos, qui
 permittūt subministrātes, et per cōsecutionem

- 20 sub generali prohibitione huius cap. † eos qui per
mittunt talia de suis terris, portubus, vel ciuita-
tibus extrahi, vt deferantur Sarracenis. Quo-
niã hi mala mente actuali, vel virtuali submini-
strant saltẽ per alios: quod sufficit. c. Significa-
uit, & c. Quod olim, infra eod. Facit etiã Ex-
trauag. Multa. de Iudæis aequè excõicans per-
mittentes hæc extrahere de portubus suis, ac de-
ferentes, & mittentes. Et defendi posset, quod
licet illa Extrauag. sit quoad alia localis: non ta-
men est quoad hoc. VIII. rectè dicere Syl-
uest. incidere in hunc canonem, † qui ad sui tui-
tionem defert ad Sarracenos arma, & post ea
eis ob pecuniam vendit. Cui consequens est, re-
ctè quoque me ex facto respondiisse, hoc ipsum
esse dicendum de his, qui aliqua hic specialiter
prohibita in sui, suarumq; nauium ornamentis,
vel tutamentum deferunt, & postea illa, vel eo-
rum aliqua vendunt, vel donant. Quoniam ne-
gari non potest, omnes hos detulisse Sarracenis
hic prohibita specialiter. IX. rectè me res-
pondiisse, etiam incidere in hanc excommunicat-

tionem Christianos, medicos, chirurgos, legatos, & alios, qui sufficienti ad id facultate muniti ad eunt Sarracenorum principes, suis armis ornati: & postea vel rogati, vel donati ab eis, ob gratitudinem ea ipsis donant: † nisi rei paruitas, 22
 & temporis, loci, vel personarum circumstantia eos à peccato lethali excusaret, ut paulo post dicam. Quia negari non potest, eos detulisse Sarracenis prohibita hic specialiter. X. permutantes † arma, etiam pro armis incidere in hunc 23
 canonem. Quia etiam id est deferre: Et nō refert, quo titulo eis arma deferantur, ut eis muniatur, modò eis tradatur: nisi permutatio ita fieret pro alijs armis à rei bellicæ experto, ut certū esset, se iuxta adagiū accipe. χρύσεια χαλκείων aurea pro æreis, siue meliora, et utiliora pro peioribus, vel inutilibus, ut respondimus interrogati de specie, in qua miles prudens equū omnino indisciplinabilem, & se sori perniciosum, pro disciplinabili, & se sori parenti, neque aliqua ex parte suo peiori permutavit. In ea item specie, in qua Christianus arma sua parum apta

- pro armis Sarraceni aptissimis, soluta Sarraceno pecunia pro maiore valore iusta commutavit. Hoc enim non est, tam deferre, quam tollere arma Sarracenis.
- XI.** incidere in hunc canonem [†] etiam adiuvantes, & cooperantes ad deferendum, vel subministrandum eo modo, quo deferentes, vel subministrantes. Quoniam deferre, vel subministrare dici possunt. Et per consequentiam etiam nautas iuvantes ad agendum naues, in quibus hæc vetita specialiter, vel generaliter portantur: modo neque ignorantia, neque mali animi defectus excuset eos plus, quam deferentes, & subministrantes principales. Quod videtur procedere etiam, si non esset alia navis, in qua nautæ illi mercedem lucrarentur.
- XII.** infertur, alios, qui [†] ignoranter talia portant, incidere in hunc canonem, & alios non. Quia fieri potest, ut alij faciant illud ignorantia facti, ut qui nesciunt, nec scire tenentur, an talia deferant, vel ad talia deferendum iuvent aliquos etiam paruulos, vel rusticiores, posset ignorantia iuris excusare: alios verò non, iuxta ea

que habentur in .c. Ignorantia. de reg. iur. lib. 6. §. 5. Notandum. 1. q. 4. §. 1. 2. §. 1. Cum quis. C. de iur. & fact. ignor. Et ita alij lethali- ter peccarent, & per consequentiam inciderent in excommunicationem: alij verò non, iuxta secundam particulam predictæ resolutionis. Quia tamen ignorantes talia prohibita ad Sarracenos detulerunt, & cum rescirent illa prohibita, vendiderunt, committunt in hunc canonem. Quia non tam delationem, quam traditionem eorum Sarracenis prohibere voluit, ut palam est.

XIII. infertur, eos, qui fame, vel vi adacti contra voluntatem suam, ne perirent, talia vetita tradiderunt, non esse excommunicatos. Tum, quia pro redemptione captivi Christiani id licet, ut in .d. c. Significavit. dicam. Tum, quia non videtur peccare preferentes legem naturæ de se conservando legi humanæ, de non deferendo arma Sarracenis, quatenus humana est: imò neque quatenus naturæ. Quia non tam immediata, vel propinqua primis principijs eius est, ac illa, ut in .d. c. Significavit. dicam. Tum, quia licet pec-

26

carent mortaliter, tamen pia mater ecclesia nō videtur eos velle ex cōmunicare, arg. d. c. Si vero. i. de senten. excōmunic. Licet grauiter obftet. c. Sacris. de his, quæ vi. nisi respōdeatur, illud agere de his, quæ per se mala sunt, vel de cōmunicante in his, quæ per se mala sunt. Nos autem de his, quæ non ex se: sed ob finē sunt mala: de quo paulo latius in. d. c. Significauit.

- 27 XIII. infertur, † portantes hic vetita de vna terra Sarracenorum ad aliam, non incidere in hunc canonem, secundum declarationem Gregorij. 9. in Extrauag. Postulastis. quam Angel. & Syluest. referunt. Quæ quia nihil noui inducebat: sed solum declarabat, non fuit sublata per proœmium. lib. 6. Ratio eius fuisse videtur, quod mens huius. c. fuit impedire, ne de rebus Christianorum aduersus eos muniretur potentia Sarracenorum, per supradiçta. Id tamen limitandum nobis videtur, vt procedat, quando eiusmodi translatio ita fit aduersus alios Sarracenos, vel in alios fines, quod per ea non fiãt Sarraceni formidabiliores Christianis, neque mu-

nitiores: alioqui secus, ut si deportaret arma ex
 una ciuitate, quæ neque Christianos impetit, ne-
 que ab eis impetitur bello, ad aliam, quæ vel im-
 petit Christianos, vel ab eis impetitur. Tunc et-
 enim, si mala mente actuali, vel virtuali id fa-
 cerent, incurrerent, etsi non tanquam deferen-
 tes hic specialiter vetita: tamen tanquam auxi-
 lium ferentes, contra. c. Ad liberandam. infra
 eod. & subministrâtes necessaria, cõtra istud.

XV. infertur, ¶ id ipsum quoque dicendum 28
 esse de his, qui portant ipsos Sarracenos cū suis
 armis: licet id quoque indistinctè licere dixerit
 Syluester. Sicut etiam Angel. vbi supra, indi-
 stinctè, ac verè dixerit, non esse excommunica-
 tos, ¶ qui arma, ac vetita detulerunt quidem ad 29
 Sarracenos: sed pœnitentia ducti ea eis non tra-
 diderunt, imò reportarunt. Quia verba submi-
 nistrationis cum effectu videntur intelligenda. 30
 §. Hæc verba. de pœnit. d. i. vbi late diximus.
 Licet contra dicendum sit de his, qui ea detule-
 runt, vendiderunt, & tradiderunt: licet postea
 pœnitentia ducti ea redemissent, & reportas-

sent. Quia hoc casu perfectum delictum ob poe-
 nitentiam non desinit esse perfectum. l. Qui eu-
 mente. ff. de furt. c. 1. de praesumptio. cum eis an-
 30 notatis. XVI. infertur, † no incidere in huc
 canonē eos, qui parum de his Sarracenis mini-
 strant. Quia, qui non peccant lethaliter, non in-
 cidunt in eum, prs secundam particulam no-
 strae resolutionis. At contrauentionem praecipi
 etiam diuini excusat à lethali culpa imperfectio
 actus, & paruitas rei, secundum Thomam rece-
 ptum. 1. Sec. q. 88. art. 5. & .6. Ut paruitas rei fur-
 tim sublatæ, secundum eundem receptum. 2. Sec.
 q. 89. art. 4. & .q. 66. art. 6. & paruitas vindi-
 ctæ, secundum eundem. q. 158. art. 3. Pro quibus
 omnibus soleo ponderare tex. in. c. V num. §. fi-
 nal. 25. dist. in verb. Ebrietas assidua. & verb.
 Exasperauerit. XVII. † legatum, redem-
 31 ptorem captiuorum, vel alium quempiam apud
 principem aliquem Sarracenorum aliquot nego-
 tia iusta gerentem, qui ei ob rem bene gestam,
 unum pugionem, unum arcum, vel aliud id ge-
 nus aliquod armorum donaret, non incidere in

hunc canonem, nisi forte id probabiliter praesumeretur futurum in causa, ut alia illius generis arma, vel ibi fabricarentur, vel aliunde quarentur. Quoniam paruitas rei donatae efficit, ne ob id damnum notabile Christiano exercitui fieret, neque notabile augmentum Sarraceno accedat: & per consequutionem, ne lethali offensa admitteretur. XVIII. non incurritur excōicationem † reseruatā Papae omni casu, in quo virtute horū duorū cap. excōicatio incurritur. Non enim in casibus, quibus ob aliā causā, quā delationis hic prohibitorum, incurritur, ut cū glo. fin. dicemus. Quae est quotidiana, & cōsolatissima cōclusio. XIX. transfugas, † qui cū suis armis ex exercitu Christianorū ad Sarracenicū transeunt, incidere in hunc canonem. XX. infertur, decis. illarū questionū quotidianarū. s. An qui Sarracenis speculā, arcem, vel oppidū munitū armis tradit, vel traditionē consulit, vel iuvat ad illud, incidat in hūc canonē? Et quid de illo, qui perdidit arma, ita ut perditio illa fuit causa, ut ad Sarracenos ea veniret.

34 cum arma non nisi turpiter perdantur. l. i. ff. de capti. Et quòd de his, qui flagrante praelio se dediant, vel relictis armis fugiunt? † Et quid de captis, & victis, qui se cum suis armis, ne occiderentur, dederunt Sarracenis? Respondendum enim est, incidere in censuras, virtute specialis, vel generalis prohibitionis, eos omnes, qui hæc faciendo lethaliter peccarunt, nisi mortis, captiuitatis, vel cruciatus ad id iustus eos excuset, iuxta supra dicta, & dicenda in d. c. Significauit. infra eod. XXI. rectè me respondisse, quòd non incidit in hanc censuram ille nobilitatis Lusitanae adolescens, qui cum sibi Sarracenu trās fodienti lancea decidisset è manu dextera, brachiosa gitta transfixo debilitata, nec posset eā, nisi descenderet ab equo, recuperare, neque sine periculo mortis posset ab eo descendere, propter inimicos Sarracenos instantes, eam reliquit.

IX. Notab, quòd plus peccant Christiani iuuando Sarracenos, quam illi faciendo, & quare, &c.

S V M M A R I A.

1. Christianus Sarracenos iuuās plus peccat, quam ipsi, & quare. n. 3.
2. Consentiens quando plus, & quādo minus peccat.
4. Excōicatus est qui iuuat quandoquē: licet non sit qui facit, & an semper ibidē.

NONO Principaliter noto illa verba: *pa- res, aut superiores, ad hoc, quod non solum tantum: † sed etiam plus peccant Christiani, qui arma Sarraceni subministrant, quā ipsi Sar- raceni, qui Christianos impugnant. Contra quod facit primo resolutio glo. i. c. i. de offic. deleg. quatenus per illos versiculos: † Consensus sper- nit, suadet, iuuat, atque tuetur. Hic minus, hicq; minus: hic equaliter, hic plus. resolvere vi- detur, omnem quidem consentiētem peccāti pec- care: sed eum, qui consentit negligendo impedi- re peccatum: & eum, qui consentit suadēdo, ut cōmittat, minus peccare, quā qui facit: eū au- tem, qui consentit iuuando, tantundem: eum ve- rō, qui tuendo id, quod factum est, non est: pecca- tum plus.* At qui Christianus Sarraceno sub-

ministrat arma solū videtur cōsentire, prestans
 3 do opem: quod ad summum reducitur ad suasio-
 nem, vel adiutorium. & non ad tuitionem iusti-
 tiæ belli eorum contra Christianos: Ergo nō pec-
 cant plus. Deinde facit, quod licet regulariter,
 qui iuuat delinquentem in ipso actū delinquen-
 di, æquè peccat, ac qui illud facit: non tamen qui
 per actum remotum eum iuuat: Et ideo neque
 est tantum puniendus, quantum qui facit: neque
 quantum qui per actum propinquum iuuat. Se-
 cundū Bald. in. l. 1. C. ad. l. Jul. pecul. cōmuniter
 receptum. III. facit, quod Christianus co-
 mitans, & iuuans Sarracenos bellantes contra
 Christianos, non videtur plus peccare, quàm ip-
 si: At is magis videtur delinquere, quàm Chri-
 stianus vnum, aut alterum ensē illis vendens:
 Ergo is non videbitur plus peccare: imò neque
 tantum, quantum ipsi. Sed responderi potest ad
 primū, resolutionē quidem illius glo. verā esse,
 quādo cetera sunt paria: nō aut quādo disparia:
 Puta cū, vt ait Bart. cōtter recept^o in. l. Is, qui
 opē. n. 5. ff. de furt. aliæ qualitates, propter quas

augetur delictū, inueniuntur plus in iuuetate, quā
 in facie. Verbi gratia. Petrus filius Marti-
 ni iuvat Ioannē, ut patrē suū Martinū occidat:
 certū est, Petrū adiutorem plus peccare, plusq;
 puniendū esse, quā Ioannē occidentē. Quoniā
 hic solū homicidiū cōmittit, et in solā legē Cor-
 nel. de sicar. incidit: ille verò Petrus parricidiū
 admittit, & pœna parricidij est puniendus, ut
 exprædicta doctrina Bartol. in d.l. Is, qui opē.
 ff. de furt. expresse infert Salicet. in l. 1. C. de
 rapt. virg. col. fin. versic. Quæro econtra. Et
 ita cōtingit in proposito. Quoniā in Christiano
 iuuate Sarraceniū in bello cōtra Christianos in-
 uenitur qualitas Christianismi, quæ eius delictū
 plurimū aggrauat. Efficit enim, ut dicatur pu-
 gnare contra suū caput, quod est Christus, ad
 Ephes. 1. et tradit Tho. 3. part. 2. q. 8. art. 1. et cōtra
 suā matrē, quæ est ecclesia. c. fin. de for. cōp. c. 1.
 12. d. & cōtra fratres mēbra eiusdē corporis, cu-
 ius est ipse. 1. ad Corinth. 12. & c. Singula. 89. d.
 Ad. 2. nego Christianū, qui Sarraceniū iuvat,
 contra Christianum, in ipso bello non peccare

4 plus quàm ipsum Sarracenum, ob rationē proximè dictam. Ex quibus infertur † primo, frequenter contingere, ut is, qui iuuat, incidat in excōmunicationem, in quam non incidit is qui iuuatur. In casu enim huius. c. Christianus adiuuans Sarracenos, deferendo eis arma, quibus Christianos impugnent, excōmunicatur: cum tamen ipse Sarracenus uō excōmunicetur. Is item, qui scit Petrum esse clericum, & Ioannem id ignorantem adiuuat, quo Petrum percussit, incidit in excommunicationem, quam Ioannes non incurrit: & alijs mille casibus. Quod plurimum est omnibus, præsertim cōfessarijs, & consultoribus attendendum. Ex quo secundo inferri videri potest alicui, quòd quibus casibus faciens incurrit excommunicationem, eisdem quoque consentiens eādem incurrat. Quæ est quæstio, quam hic me determinaturum nuper promisi, cum quasdam declarationes Manuali cōfessariorum, libro perutili adijcerē. Quæ tamen, ne nimium crescat hæc relectio, ad cap. Significauit infra eod. mitto.

X. Notabile, quod subministrans necessaria Sarracenis ad impugnandos Christianos incidit in hoc cap. & quæ sunt illa, cū vna & viginti illationibus.

SUMMARI A.

1. Necessaria ad impugnandos Christianos subministrans Sarracenis excōicatur, & quæ sunt illa, secundū multos. n. 3. & quæ secundum autorem. n. 4. & probantur. n. 11. confutātur contraria. n. 12.
2. Necessarium tripliciter iuris periti sumi.
5. Bellum, & prælium, vt differunt.
6. Animus verè malus qui, & qui æquipollēter, & quod est triplex. n. 10.
7. Scire, & scire debere paria.
8. Actus expresse factus ob aliquem finem, vel tendens in illum, & lata culpa non consideratum, pares, & quid est redire in suā formā. n. 9.
13. Intellectus. c. Quod olim. infra eodem.
14. Ratio necessario concludens lex est, nec refert, an sit immediata, vel non, dum concludat. n. 15.
16. Prohibita hic duplicia generaliter & specialiter, & diffiniuntur. n. 17. & numerātur

- n.18, & quare diuerse prohibita.n.24. & in quo differunt.n.26.
- 19 Intellectus.c.Ita quorundam. &c.Ad liberandam. & in quo conueniunt, & differunt inter se: & in quo ab Extrauag. Multa.n.20. & in quo Extrauag. Copiosus.ab illa.n.21. & in quo illa profuit.n.22. & in quo clausula processus coenæ Domini ab oibus.n.23.
- 25 Prohibita quæ præsumuntur mala mente facta, & quæ non.
- 27 Præsumptionem, quòd mala mente sint delata illa, aut illa, vel non, nõ esse iuris: & de iure, quæ diffinitur.n.28.
- 29 Ferrum deferre Sarraçenis sponte quando non malum.
- 30 Prohibita alia simpliciter, alia secundum locum, alia secundum tempus: & non omnia specialiter prohibita esse simpliciter.n.32. & tantum prohibita simpliciter appellari prohibita.n.33.
- 31 Extrauag. Olim. cur creditur esse.
- 34 Tale secundum quid, non simpliciter tale.
- 35 Gñis appellatio species oēs ppriè cõtinet.
- 36 Prohibitorum diuisio nõ est analogica. Cur ergo tantum prohibita simpliciter talia.n.37
- 38 Excommunicationem bullæ coenæ nõ incur

rit, qui alias merces, quàm bellicas Sarra-
 cenis defert, nisi mala mente. n. 40. neque
 vendentes galeas, vel naues. n. 41.

39 Intellectus nouus clausulæ bullæ coenæ.

42 Excommunicatus est deferēs arma Sarrace-
 nis habentibus satis eorum: & tradens ar-
 cem, turrim, speculam, & quamuis aliam
 fabricã malo animo. n. 43. & tradēs cōmea-
 tum, & ad illum pertinētia, vt talia. n. 44.

Et qui calcem, & lapides quando. n. 45.

46 Aegyptus, & aliæ terræ Sultani, & Turcæ
 hodie quoad hoc exæquata.

DECIMO Principaliter noto illa ver-
 ba: ad impugnandos, &c. ad illam partē
 summarij nostri. s. quod subministrantes Sar-
 racenis necessaria ad impugnādos Christianos
 incidunt in hūc canonē. Contra quod facit, quod
 per hoc videtur cap. hoc partim nimiū contra-
 hi, partim nimiū extēdi. Contrahi quidē nimiū,
 quatenus significat non esse prohibitā submini-
 strationē prædictorum, cum ea Sarra-
 cenis sunt necessaria. Nimiū autem extēdi, qua-
 tenus significat hanc prohibitionem extēdi
 ad omnia, quæ bello gerendo sunt necessaria,

Et per consequentiam ad comēatū, Et ad omnia pertinentia ad illum. s. frumentum, hordeū, carnes, legumina, Et id genus alia, quæ ad belli comēatum sunt necessaria. Quod tamen falsum esse asserere videtur Communis.

Ad hanc difficultatem dico primum, me plurimum super hoc fluctuasse, Et considerasse in primis, quòd neque hic, neq; alibi satis exactè, mea sententia, traditum est, quæ sint ea, quæ hoc. c. prohibet. II. considerasse, quòd necessarium ad aliquid faciendū tripliciter iuris peritus dicitur. Primo quidem id, sine quo id fieri nō potest: Qualis est heredis institutio respectu testamenti. §. Ante. instit. de legat. Et. l. final. ff. de iure codicil. Qualis item est certa pars bonorū alicuius, sine qua ipse vivere nō pōt. Quod Tho. in. 2. Sec. q. 32. art. 6. receptus. ab utroq; Cardi. in cap. Non satis. 86. dist. appellat necessarium vitæ. Altero modo id dicitur necessarium ad aliquid faciendum, sine quo res quidem fieri potest: sed non ut oportet. Qualis est institutio post humorum, secundum Galli. consilium, respectu

testamenti. l. Gallus. ff. de lib. & posthu. adiun-
 cta glo. 3. & doctrina Bartol. Bald. Paul. Ale-
 xand. & Iaso. ibidem. Qualis est itē ea pars bo-
 norum alicuius, sine qua vivere quidem potest:
 sed non decenter. Quod Tho. & uterq; Cardi.
 ubi supra appellāt, necessariū status. Tertio mo-
 do id, quod utile est, & conueniens. l. 1. ff. solut.
 matri. adiuncta glo. probata per Bartol. quæ
 verbum, necessarium, exponit per utile. & l. 1.
 ff. de offic. præfect. prætor. adiuncta glos. quæ
 verbū, necesse, exponit per utile: Et cap. Neces-
 saria. 12. q. 1. adiuncta glo. quæ illud verb. neces-
 saria, exponit per, utilis, & honesta. Quibus
 tribus modis arbitramur verbū, necessaria, in
 hoc. c. & summario nostro nono positū capi: &
 ita comprehendere non solū illa, sine quibus Sar-
 raceni non possent contra Christianos præliari:
 sed etiam ea, sine quibus non possent cōmodè id
 facere. Imò & ea, quæ ad id eis sunt, aut possūt
 esse utilia. III. cōsydero, quatuor patres om-
 nium diligentissimè hoc tractasse. s. Angel. in
 verb. Excommunicatio. 5. casu. 21. §. 4. Et Tho.

de Vio illis satis consentiens in eod. verb. cas. 20.
 & Syluest. in verb. Excommunicatio 7. casu. 21.
 col. 2. & iterū col. 3. & Ioan. Tabiens. in verbo,
 Excommunicatio. 6. §. 4. Quorum duo postero-
 res sentiunt omnia illa, & sola, quæ directè, vel
 indirectè pertinet ad bellum, esse hic prohibita.
 Angel. autem sentit, prohibitam esse hic omnē,
 & solam delationem omnium, quibus possunt
 Christiani impugnari: vel ipsi infideles, ne im-
 pugnetur à Christianis, muniri. Quorū tamē
 resolutio non videtur sufficiens. Primo quidē,
 quia hic non solū delatio necessariorum (vt An-
 gel. ait) sed etiam subministratio, quæ longè la-
 tius patet, vt prædictum est, in. 7. notab. prohi-
 betur. Deinde, quòd non omnia, quæ immediate
 ad bellum pertinent, hic prohibentur, vt Sylue-
 ster, & Tabiens. aiunt. Frumentum enim, hor-
 deum, & alia, quæ ad cōmeatum exercitus, vel
 præsidij pertinent, hic non prohibentur, secundū
 eosdem: & tamen immediate pertinent ad bel-
 lum: adeò quòd etiā pecunia dicatur neruus bel-
 li à Veget. de re milit. Postremo, quòd multa hic

prohibentur, quæ immediate non pertinent ad bellum. Ferrum enim infectum, robora vasta, abietes altæ, fabricandis nauibus aptæ, antequam dolentur, non pertinent immediate ad bellum, neque prælium, quorum delatio hic expresse prohibetur. IIII. dico, in præelectione quadam, [†] ⁴ cum relectionem pronuntiarem, paulo exactius me ista necessaria diffinisse, partim sequutus Hostiensis, à nemine relatum in princip. cap. Quod olim, infra eod. quatenus sentit hic prohiberi ea, quæ suapte natura sunt ad bellum apta. Sed quia postea succurrerunt fundamenta, quibus ea diffinitio subuertebatur, aliã magna intentione animi scripsi: Quã tamen, quia etiã suberatam esse vidi hodie beati Bartholomæi, cuius dies hic sacer est, vt puto beneficio, licet de me malè merito, omiſſis omnibus illis resoluo: quod necessaria, de quibus hic definiri possunt, esse: vtilia immediate, vel mediate ad prælium, vel bellum specialiter prohibita deferri Sarra- cenis, vel malo animo iuandis eos contra Chri- stianos vero, vel equipollenti subministrata. Di

xi: vtilia, pro genere, vt includerem necessaria
 trium graduum, de quibus supra. n. 2. Dixi, ad
 praelium, vel bellum. Quia secundum Vallã lib.
 5 4. bellum latius patet, quàm praelium. Praeliũ
 enim est certamen ipsum armorũ, quod vulgus
 appellat, batalla. Bellum autem totum tẽpus, quo
 milites in militia degunt expectantes praelium,
 quod vulgus appellat, guerra. Et ad bellum mul
 ta immediatẽ sunt necessaria, quæ non sunt ad
 praelium. Dixi item, bellum, vel praelium genera
 tim: quia non refert, an ipsi nos impetant bello,
 an à nobis impetiti sese defendant, secundũ om
 nes. Dixi, imediatẽ, vel mediatẽ, ad includẽda
 arma, equos, com meatum, & alia, quibus imme
 diatẽ bellantes, & praeliantes vtũtur in praelio,
 & bello: & ad includendum ferrum, ligna, sul
 phur, & alia, quibus in aliam formam mutatis,
 in eisdem vtuntur. Addidi, specialiter prohibi
 ta, ad includendum arma, ferrum, & ligna
 mina galearum. Addidi autẽ, vel subministra
 ta malo animo, &c. ad excludendum ea, quæ si
 ne villo malo animo subministrãtur. Adieci ta

men, vero, propter animū verè, ac formaliter malum. Adieci, vel equipollenti, propter animū malum, non formaliter: sed equipollenter. Quia de equipollentibus idem est iudicium. l. final. ff. mandat. c. Dudum. 2. de electio. & mens vera, siue formalis, & equipollens, siue virtualis ex æquatur, ut intentio formalis dicendi officium diuinum, vel consecrandi, vel absoluedi: & intentio virtualis eadem faciendi, iuxta ea, quæ latè tradidimus in repet. c. Quādo. de consecrat. dist. 1. not. 13. n. 12. & sequenti, & notab. 20. n. 41. facit. c. Gratium. de offic. deleg. l. Pro hærede. ff. de acquir. hæredi. regul. Qui tacet. lib. 6. Animum t̄ verè malū ap-
 pello, animum, quo quis verè, & expressè eo fine aliqua subministrat Sarracenis, ut ea sint eis vsui ad prælium, bellūmve contra Christianos. Aequipollentem verò eum, quo quis verè quidē, & expressè non subministrat in hunc malum finem: sed in alium fortè bonum: sed virtualiter, siue equipollèter sic: Vt cum quis subministrat Sarracenis aliqua ob lucrum, quo se, suamq; fa-

- miliam honestè sustentet, & nullatenus, vt eos adiuuet. Attamen attentis omnibus loci, temporis, rei, personarū, & alijs circumstantijs, putat, quòd ipsi rebus per eū ministratis tūc, vel ali
- 7** quando vtētur in bella contra Christianos: Tunc aut certè si nō putat: putare tamē debet: quæ paria, & equipollētia sunt. l. Quod te mihi. ff. Si certū petat. vbi Ias. l. Qui cum alio. ff. de regul. iur. vbi glo. memorabilis Licet illius non meminerit ibi Decius, qui alia in hoc facientia docet. Is enim, etsi nō verè, certè virtualiter, & equipollenter ad bellādum necessaria ministrat.
- 8** Nam paria sunt, vt quis faciat aliquid in aliquem finem, aut quòd faciat in alium: sed videat, vel videre debeat, & lata culpa videre desinat suum opus tendere in illum. Tunc enim, vt sepe loquitur Thom. à Vio, actus redit in naturā suæ formæ: hoc est, perinde est malus, ac si ob finē illū malū fieret: vt cum quis detrahit sine animo ledēdi famā proximi fortè exloquacitate, venialiter tantū peccat: quia nō nisi materialiter detrahit, nisi videat, vel videre debeat;

quod notabiliter læditur fama proximi ex ea materiali detractiōe. Quia tūc credit actus in naturam suæ formæ, dū non curat eū faciens à tanta proximi læsione cauere, ut in verb. Detra-
ctio. dixit ille, et eruitur ex diuo Tho. 2. Sec. q. 7. 3. art. 2. & probatur per princ. 83. d. & c. Pasce. 86. d. & c. Quantæ. de sent. ex cōi. Et latius tra-
didimus nos in rep. c. Inter verba. 11. q. 3. cōcl. 6. in diffinitione detractiōis, & duobus coroll. se-
quentibus. Neq; putes me per animū malū equi-
pollētē, intelligere malū præsumptū. Quia hos
longè inter se differre mōstrabo in corol. 13. &
ita triplex potest esse huiusmodi animus malus. 10
s. verus, præsumptus, & equipollēs. Sicut in si-
mili triplex dolus colligitur ex Bart. cōiter rece-
pto in. l. Quod Nerua. ff. depos. s. dolus verus
(qui latissima culpa est) secū dū eundē ibidē. n. 11
dolus præsumptus, qui est latior culpa, secundū
eundē ibidem. n. 14. & dolus equipollēter, quia
lata culpa dolo æquatur, secundum eundem ibi-
dem. n. 20. Et ita est equipollēter dolus, & re-
gulariter idem de eo, ac dolo iudicatur, ut ibidē,